

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra filosofie

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obory: Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání

**HISTORIE A KULTURNÍ VÝZNAM SVĚTOVÝCH
VÝSTAV**

**THE HISTORY AND CULTURAL SIGNIFICANCE OF
WORLD EXPOSITIONS**

Bakalářská práce: 13-FP-KFL-195

Autor:

Michaela ČECHOVÁ

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Lud'ka Hrabáková, Ph.D.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
40	0	3	0	11	18

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela Čechová**
Osobní číslo: **P10000337**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
Český jazyk se zaměřením na vzdělávání**
Název tématu: **Historie a kulturní význam Světových výstav**
Zadávající katedra: **Katedra filosofie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- stručný popis vzniku a historie Světových výstav
- představení a zmapování ČS expozice na Světové výstavě Expo 1958 v Bruselu a především zachycení jejího dopadu na běžný život občanů tehdejšího Československa
- studium a analýza textových a obrazových materiálů
- pravidelné konzultování dílčích bodů práce s vedoucí BP
- respektování připomínek vedoucí BP

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- Expo 58 v číslech a faktech. Doklady a dokumentace o úspěších zemí tábora míru na Světové výstavě v Bruselu. Praha: Československá obchodní komora, 1959.
- Halada, Jaroslav; Hlavačka, Milan. Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-012-8.
- Kramerová, Daniela; Skálová, Vanda; Havránek, Vít; Bergmanová, Marie. Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let. Praha: Arbor vitae, 2008. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Petišková, Tereza. Československý socialistický realismus 1948 - 1958. Praha: Gallery, 2002. ISBN 0-86010-61-9.
- Sedláková, Radomíra; Váňa, Radek. Život v rytmu atomu: výstava věnovaná 40. výročí československé účasti na Světové výstavě EXPO '58 v Bruselu. Praha: Národní galerie, 1998. ISBN 80-7035-200-0.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Ludka Hrabáková, Ph.D.

Katedra filosofie

Datum zadání bakalářské práce: 30. listopadu 2011

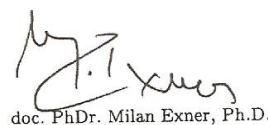
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2013

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Milan Exner, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 3. ledna 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Historie a kulturní význam Světových výstav

Jméno a příjmení autora: Michaela Čechová

Osobní číslo: P10000337

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 24. 4. 2013

Michaela Čechová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce PhDr. Luděce Hrabákové, PhD., za její cenné rady, ochotu a vstřícnost, ale také za čas, který mi při psaní této práce věnovala.

ANOTACE

Bakalářská práce zachycuje vznik a vývoj světového výstavnictví od jeho počátků až do druhé poloviny 20. století, kdy se světové výstavy institucionalizovaly do podoby, ve které je známe dnes. Druhá, stěžejní část práce se zaměřuje na konkrétní výstavu, a to na Světovou výstavu 1958 v Bruselu (dále také Expo 58), která s sebou přinesla obrovský úspěch československého pavilonu. Práce dále nahlíží na Expo 58 jako na kulturní a společenský fenomén a klade si za cíl zachytit dopad bruselského úspěchu na život obyvatel tehdejšího Československa. Celá práce je také doplněna o rozsáhlý obrazový materiál.

Klíčová slova: bruselský sen, bruselský styl, expozice, fenomén, pavilon, světová výstava, Světová výstava Expo 58 v Bruselu

ANNOTATION

This bachelor's thesis portrays the creation and evolution of world exhibitions from its beginning until the second half of the 20th century, when world fairs were institutionalized to today's appearance. The second, main part of this thesis is focused on The International Exhibition 1958 in the city of Brussels (Expo 58), which brought an enormous success of Czechoslovakia's pavilion. It looks on Expo 58 as on a cultural and social phenomenon and its main aim is to capture the impact of the Brussels success on former Czechoslovakia's citizen's lives. The whole thesis is accompanied by pictures.

Key words: The Brussels Dream, The Brussels style, exhibition, phenomenon, pavilion, world fair, International exhibition Expo 58 in the city of Brussels

Obsah

Úvod.....	8
1 Historie světových výstav.....	10
1.1 Fenomén EXPO	10
1.2 Organizace pořádání světových výstav	12
1.3 Světové výstavy v kontextu s uměleckým vývojem.....	13
2 Expo 1958.....	16
2.1 Očekávaná výstava a její přípravy	17
2.2 „Bilance světa pro svět lidštější“	18
2.3 Všední den na výstavě	20
2.3.1 Pavilony	23
2.3.2 Doprava.....	26
2.4 Expo 58 v číslech a faktech	27
3 „Bruselský sen“	28
3.1 Vznik československé expozice	28
3.2 Československý pavilon a expozice v Bruselu	30
3.3 „Bruselský styl“	38
Závěr	45
Seznam literatury	48
Seznam obrázků.....	49
Seznam příloh	50
Přílohy.....	52

Úvod

Předkládaná práce si klade za cíl seznámit čtenáře s fenoménem světových výstav, snaží se nastínit jejich koncepci, počátky a vývoj až do druhé poloviny 20. století. Dále se pak práce podrobněji zaměřuje na Světovou výstavu Expo 58, se kterou je spojen významný úspěch tehdejšího Československa, jež získalo na Světové výstavě v Bruselu Zlatou hvězdu, hlavní cenu za nejlepší pavilon, a tím se nesmazatelně zapsalo do historie světových výstav. Zde se práce snaží vystihnout, co bruselský úspěch Československu přinesl a především, jaký měl dopad na běžný život občanů.

Výběr tématu byl pak do značné míry ovlivněn především vlastním zájmem autorky dozvědět se více o této významné události našich dějin, ale také faktem, že se téma Expo 58 stává stále lákavějším a především díky vlně retro módy se o něm stále častěji hovoří.

V první kapitole je stručně nastíněn vznik a vývoj světového výstavnictví, ale také organizace pořádání světových výstav. Každá světová výstava pak s sebou přinesla něco nového a převratného, čím se zapsala do historie, proto je zde také zmíněno několik významných světových výstav, které byly v určitém ohledu výjimečné.

Druhá kapitola se zaměřuje na Světovou výstavu 1958 v Bruselu. Úvod této kapitoly se věnuje historickým souvislostem a snaží se poukázat na politické i společenské okolnosti, které měly na konání výstavy vliv. Další části kapitoly pak zachycují výstavu jako celek, a to od jejího zahájení přes významné pavilony a expozice až po závěrečná fakta a shrnující údaje z konání výstavy.

Třetí kapitola pak mapuje Expo 58 v Bruselu z pohledu československé účasti a snaží se zachytit, jak nečekaný úspěch naší expozice v Bruselu ovlivnil každodenní život obyvatel v tehdejšímu Československu. Úvod kapitoly je opět věnován historickým událostem v naší zemi, které měly dopad na přípravy spojené s konáním výstavy. Další část kapitoly popisuje vznik československého pavilonu, poté samotnou expozici až po jednotlivá významná díla a exponáty, které byly součástí pavilonu a které budily pozornost a zájem návštěvníků. V závěru kapitoly je nastíněno, zda se úspěch našeho pavilonu na výstavě v Bruselu nějakým způsobem promítl do běžného života lidí a zda se moderní a především kvalitně

zpracované výrobky prezentované v Bruselu dostaly také na pulty obchodů v Československu.

Celá práce je doplněna obrazovým materiálem, který má čtenáři Expo 58 co nejvíce přiblížit.

1 Historie světových výstav

1.1 Fenomén EXPO

Světové výstavy se zrodily v prostředí evropské civilizace a jsou významným a svérázným fenoménem industriální společnosti. V podobě, do jaké se institucionalizovaly během 20. století, nemají v historickém vývoji lidstva obdobu. Přestože dokážeme zmapovat jejich kořeny, faktem zůstává, že od výstav osmnáctého, ale i devatenáctého století došlo k tak výraznému posunu, že byl kvalitativně vytvořen zcela nový stupeň světového výstavnictví. Tento vývoj se odehrál ve velmi dynamickém, ale zároveň také krátkém časovém úseku, stejně jako rozmach civilizace, jehož příčinou bylo převratné ovládnutí energetických zdrojů a s tím související pokrok průmyslové výroby.¹

Na transformaci výstavní prezentace z národního do světového měřítka měly zásadní vliv globální ambice britského impéria, které byly podpořeny především výrobní převahou země, a také vzájemná rivalita s Francií, která se s Británií snažila udržet krok. Tyto podněty pak bezprostředně přinesly sérii národních výstav, které se uskutečnily ve Francii na přelomu 18. a 19. století.²

Počátky světového výstavnictví lze datovat od roku 1851³, kdy se v londýnském Hyde Parku uskutečnila vůbec první Světová výstava v podobě, kterou známe dodnes. Jednalo se především o výstavu průmyslovou, která položila základy tradice moderních průmyslových výstav a vzorkových veletrhů. Do všeobecného povědomí se ale zapsala již dřívější londýnská výstava konaná téměř o století dříve.⁴

Významný zlom, přesněji řečeno nové „organizační i myšlenkové prvky“⁵, ve světovém výstavnictví pak přinesla pařížská výstava uspořádaná v září 1798.⁶ Tuto „slavnost“ doprovázely např. koncerty, předčítání básní nebo vojenské

¹ HALADA, J.; HLAVÁČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 108.

² EXPO 2010: *Historie světových výstav* [online]. 2012 [cit. 9. prosince 2012]. Dostupné z <<http://www.czexpo.com/cs/expo-2010/historie-svetovych-vystav.shtml>>.

³ HALADA, J.; HLAVÁČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 11.

⁴ Tamtéž, s. 7.

⁵ Tamtéž, s. 8.

⁶ Tamtéž, s. 8.

přehlídky. Teprve ale následující francouzské výstavy konané v letech 1801, 1802 a 1806 znamenaly zásadní změnu v dosavadním pojetí světových výstav. Doposud nevídanými novinkami tu byla otevřenost široké veřejnosti, snaha zahrnout všechna průmyslová a řemeslná odvětví země, členit výstavu do jednotlivých sekcí, získat státní podporu, profesionalizovat pořádání výstav jmenováním oficiálních výstavních komisí a jury, posuzovat a vyhodnocovat předváděné výrobky nebo třeba zjednodušit návštěvníkům orientaci na výstavě vydáním samostatného katalogu.⁷ Vystavovány zde byly jak výrobky textilní, chemické, tak i např. různé mechanické přístroje. Tento národní koncept výstavnictví se postupně uchytil ve všech evropských zemích a svého vrcholu pak dosáhl ve 30. a 40. letech 19. století.⁸

Společným jmenovatelem všech světových výstav byl pokrok, především technologický. Každá výstava přinášela něco nového a převratného a odrážela trendy vývoje lidské civilizace. Začátek 19. století znamenal také zlom ve filozofii prezentace. Upouštělo se od prostého vystavení exponátu, kdy je pozornost zaměřena hlavně na dekorativní uložení předmětu (např. zdobná vitrína, působivý podstavec) a kdy výstavní prostor využívá zejména denní osvětlení, a během 20. století tak postupně docházelo ke stále dokonalejšímu a komplexnějšímu představení exponátu se všemi souvislostmi a vztahy. Další nové možnosti pak do světového výstavnictví přinesla elektrifikace, ukázala to už Světová výstava v Barceloně 1929-1930, která se návštěvníkům zapsala do paměti jako výstava světla, a to díky efektnímu nasvětlení hlavních budov, kaskád a fontán.

Ve výstavnictví 20. století se zdokonaluje práce s tradičními prostředky a tvůrci pavilonů využívají i velmi vzácné materiály. Za zmínku stojí uvést zcela výjimečnou stavbu německého pavilonu architekta Ludwiga Miese van der Rohe na Světové výstavě v Barceloně 1929-1930, která daleko přesáhla význam této výstavy, ale přesto se svého docenění dočkala až téměř o čtvrtstoletí později. Jednalo se o budovu ze vzácných materiálů – římského travertinu a zeleného mramoru, zdobenou polodrahokamy. Bohužel po skončení výstavy byla tato unikátní budova zbořena, nicméně díky velkému množství různě kvalitních replik

⁷ HALADA, J.; HLAVÁČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 8.

⁸ Tamtéž.

nezmizela definitivně. Dnes je právě tato stavba považována za jeden z významných mezníků moderní architektury.⁹

Do celkové kompozice je také častěji zapojována barva, a to nejen barva samotných pavilonů, ale i celých výstavních areálů, jak tomu bylo např. na Světové výstavě v Chicagu 1933-1934. Zde se organizátoři rozhodli použít barev a nočního osvětlení k dosažení co nejpůsobivějších vizuálních efektů. Jevištní výtvarník Joseph Urban byl právě za tímto účelem jmenován „ředitelem barev“¹⁰. Obvykle byl pavilon pomalován třemi až čtyřmi barvami, což mělo mimo jiné za cíl usnadnit návštěvníkům orientaci.

Vedle těchto klasických výstavních prostředků přináší 20. století nové výrazové prostředky, které kombinuje s těmi již využívanými. Do služeb výstavnictví se dávají nejprve pohyblivé černobílé obrázky, potom opravdový němý film, následuje ozvučený film, později barevný. Velmi působivé pak bylo Le Corbusierovo spojení filmu a zvuku v audiovizuálním programu, který autor společně s dalšími dvěma umělci vytvořil pro pavilon společnosti Philips na Světové výstavě v Bruselu 1958.¹¹ Po bruselské výstavě vstoupily do koncepce světových výstav nové formy komunikace. Pořadatelé začali ve větší míře organizovat doprovodné akce jako např. kongresy, semináře, koncerty, festivaly, interaktivní projekty. Největší důraz byl kladen zejména na interaktivní pojetí, a to především kvůli značnému rozvoji v oblasti nových technologií.

V současnosti jsou světové výstavy EXPO spíše ekonomickou a kulturní „přehlídkou“ světa, soutěží národů i vystavovatelů ze soukromého sektoru na dané téma. V dnešní době, kdy lze vše pohodlně získat prostřednictvím internetu, pak tyto výstavy zůstávají především místem setkání a autentických zážitků.¹²

1.2 Organizace pořádání světových výstav

První pokusy spojit státy účastníci se světových výstav do konkrétní mezinárodní instituce se objevily ve Francii v roce 1902, kdy v Paříži vznikl první výbor. Bylo

⁹ HALADA, J.; HLAVÁČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 135.

¹⁰ Tamtéž, s. 145.

¹¹ Tamtéž, s. 109.

¹² EXPO 2010: *Historie světových výstav* [online]. 2012 [cit. 9. prosince 2012]. Dostupné z <<http://www.czexpo.com/cs/expo-2010/historie-svetovych-vystav.shtml>>.

zapotřebí svolat diplomatickou konferenci, která by vypracovala přesná pravidla organizování světových výstav tak, aby byla zaručena kontrolní činnost spolku.

Teprve v roce 1928 se ale podařilo v Paříži zorganizovat kongres, jehož se zúčastnilo 43 států a na kterém byla přijata diplomatická konvence. Pět dalších (včetně Spojených států amerických, které se oficiálně nepřipojily až do roku 1968) poslalo pozorovatele. Svůj podpis k ní připojilo všech 43 států a jejím cílem bylo zaručovat frekvenci a kvalitu světových výstav. Zároveň byla založena instituce *Bureau International des Expositions (BIE) – Mezinárodní úřad pro výstavy* – se sídlem v Paříži. Tento úřad vznikl jako nezávislý výkonný orgán, který ve spolupráci s členskými státy rozhodoval o tom, kdy, kde a pod jakým tématem se světová výstava uskuteční. Od roku 1931, kdy zmiňovaná konvence dosáhla mezinárodní platnosti, existovala kritéria, která přesně popisovala konání, organizaci a průběh světové výstavy. Dále byl určen časový interval, podle něhož měly být světové výstavy pořádány, a byla vydána také doporučení pro lepší kontrolu výstav, z nichž mnohá je dodnes platná.¹³

1.3 Světové výstavy v kontextu s uměleckým vývojem

Jako protest proti těžkopádným a historizujícím tradicím klasického umění se na přelomu 19. a 20. století objevuje secese, o které by se dalo hovořit jako o jednom z posledních univerzálních výtvarných slohů, kterému se podařilo proniknout do téměř všech oblastí lidské činnosti – malířství, hudby, poezie, architektury, šperkařství, nábytkářství a módy.¹⁴

Ústřední myšlenkou tohoto hnutí byla mladistvá obnova umění. Místo akademické tradice a napodobování historických slohů požadovala secese moderní a své době odpovídající styl, který by právě zahrnul celkovou přeměnu života a prostředí. Jedině tak se zdálo být možné překonat hlubokou krizi, ve které se v té době nacházelo umění a architektura a se kterou souvisely i sociální a společenské konflikty vyvolané industrializací na konci 19. století. Secese se plně rozvinula kolem roku 1900, kdy byla také v Paříži uspořádána Světová výstava. Zde se však teprve secese hlásila o slovo. Secesní prvky se zatím objevovaly na vnitřní výzdobě

¹³ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 111-112.

¹⁴ ARTMUSEUM.CZ: *Secese* [online]. 2013 [cit. 9. února 2013]. Dostupné z <http://www.artmuseum.cz/smer_list.php?smer_id=100>.

některých pavilonů (např. Modrého pavilonu) a v podání architekta Hectora Guimarda na vstupech do pařížského metra. Nicméně všem už bylo jasné, že secese, jejíž estetické prvky pomalu pronikaly i do bytových a užitkových prostor, brzy ovládne Evropu.¹⁵ Secesní obrazy a další umělecká díla působila harmonií linií a proporcí v souladu s lehkostí a ladností zobrazených témat, využívala ornamentálnost přírodních tvarů. Mnohá secesní díla byla také ovlivněna dekorativním stylem japonské grafiky.

Avšak navzdory původním ideálům a snahám secesního umění přetvořit okolní svět podle estetických hledisek a prostoupit napříč všemi vrstvami společnosti, zůstaly jeho produkty pro vysoké nároky na kvalitu a finální cenu širokým vrstvám nedostupné.¹⁶

Další pařížská výstava stála přímo u zrodu nového uměleckého stylu. Byl jím Art Deco, který se rozvíjel především v architektuře, ale také módě nebo grafickém a interiérovém designu, šperkařství i výtvarném umění. Název Art Deco má svůj původ v pojmenování Mezinárodní výstavy dekorativního a průmyslového moderního umění v Paříži (*Exposition Internationale des Arts Décoratifs Industriels et Modernes*), která se konala v roce 1925 a byla pořádána k propagaci života v moderním světě nového století. Art Deco bylo především oslavou nového století, snažilo se vyzdvihnout krásu v dynamice a nových technologiích.

Název Art Deco se však začal používat až v 60. letech 20. století zásluhou britského uměleckého historika a kritika Bevisa Hilliera.¹⁷ Do té doby byl označován jako modernismus nebo také Style Moderne. Art Deco bývá často přirovnáván k secesi, nicméně klade větší důraz na moderní estetiku a spojení mnoha avantgardních tendencí z počátku 20. století. Nese v sobě také rysy kubismu, konstruktivismu nebo futurismu, ale liší se zejména svým odklonem od tradičních metod a způsobů v umění a i přesto, že se v mnoha případech klasickými náměty inspiroje, vždy je jeho cílem moderní pojetí zpracování.¹⁸ Z Evropy se Art Deco rychle rozšířil do Spojených států, kde se později stal inspirací novým uměleckým

¹⁵ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 103.

¹⁶ SAGNEROVÁ, K. *Jak poznáme? Umění SECESE*. Praha: Knižní klub, 2007, s. 8-11.

¹⁷ ARTMUSEUM.CZ: *Art Deco* [online]. 2013 [cit. 9. února 2013]. Dostupné z <http://www.artmuseum.cz/smer_list.php?smer_id=134>.

¹⁸ Tamtéž.

směrům a hnutím. Společně ale s koncem finanční jistoty, která nastala po krachu na newyorské burze v roce 1929, a o deset let později i s nástupem nacismu v Evropě, přišel také úpadek Art Deca jako obrazu meziválečného blahobytu.

2 Expo 1958

Fenomén světových výstav provází lidstvo už více než sto padesát let. Historie těchto velkolepých přehlídek vědy, techniky a umění se tak stala nedílnou součástí historie průmyslové společnosti. Jejich podoba, způsob prezentace, a zejména pak stavební dominanty mnoha z nich, se nesmazatelně zapsaly do dějin světové architektury.

Od samého počátku, na němž stála první Světová výstava pořádaná v Londýně v roce 1851, byla ustanovena základní pravidla pro pořadatele i účastníky výstav. Vzhledem ke svému přívlastku „světové“ se výstavy staly především soutěží, v níž soupeřily jednotlivé zúčastněné státy, jejichž hlavním cílem bylo propagovat vlastní národ, zemi a její technickou úroveň, ale také kulturu a zvyky a umístit se v mezinárodním měřítku co nejlépe. Tyto národní zájmy byly následovány zájmy ekonomickými, snahou dosáhnout komerční úspěšnosti expozice, rozšířit trhy v zahraničí a v neposlední řadě také získat zpět vynaložené prostředky. Významný byl pak také kulturně vzdělávací aspekt, který výstava zprostředkovávala jakožto místo střetávání různých kultur, umění a zároveň obchodu.

Výstavy jako „*produkt moderní doby*“¹⁹ pomalu upouštěly od svého původního hlavního zaměření prezentovat průmyslovou vyspělost jednotlivých zemí a pomalu se transformovaly v událost především společenskou.

Do příprav a konání světových výstav vstoupila záhy i politika. Už v roce 1878 odmítl německý kancléř Otto von Bismarck v reakci na napjaté vztahy s Francií účast na Světové výstavě v Paříži. Během dvacátého století se pak výstavy mnohem výrazněji politizovaly, a ačkoliv se vždy jednalo o „mírové soupeření“ na poli vědy a techniky, vždy s ohledem na aktuální politickou situaci ve světě určitým způsobem odrážely mezinárodní napětí.

V základních předpokladech se od předchozích výstav příliš nelišila ani první poválečná výstava v Bruselu v roce 1958. Její atmosféru však určovala

¹⁹ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 16-17.

tehdejší politická situace v poválečném světě, který byl rozdělen železnou oponou na dva tábory – socialistický a kapitalistický.²⁰

Právě během Světové výstavy Expo v Bruselu na konci stalinské éry v roce 1958 na sebe nečekaně upozornilo Československo. Náš pavilon tehdy zaujal svým nadčasovým designem, vyspělými technologiemi a stylem, který jako by plynule navazoval na předválečnou tradici Československa.²¹ I díky tomu byla také československému pavilonu udělena hlavní cena výstavy – Zlatá hvězda – nejvyšší ocenění nejlepší expozice, ale i mnoho dalších, neméně významných cen²². Žádná další světová výstava pak nepřinesla Československu takovou řadu ocenění a světového uznání jako právě ta bruselská.

Tyto důvody pak vedly k záměru podrobněji se zaměřit na Expo 58 jako na kulturní a sociologický fenomén a seznámit čtenáře s přínosem a významem Světové výstavy Expo 58 pro tehdejší Československo.

2.1 Očekávaná výstava a její přípravy

Bruselské Expo patří v historii světových výstav k těm nejznámějším. Je tomu i z důvodu téměř dvacetileté odmlky v konání světových výstav, ke které došlo vinou druhé světové války a následně války studené. Přesto se již v roce 1947 objevil návrh na uspořádání výstavy v Belgickém království. Tato iniciativa byla významně podpořena vlivnými kruhy belgického báňského a hutního průmyslu. Původně byl pro výstavu plánován termín na rok 1955, který však musel být kvůli zostření studené války a s ním spojeným korejským válečným konfliktem a všem jeho důsledkům pořadateli odsunut až na rok 1958.

Roku 1952 byl belgickou vládou vytvořen generální komisariát, na jehož základě byla v roce 1954 založena Výstavní společnost, která měla výstavu realizovat. Obě tyto instituce na výstavu vyčlenily 2 miliardy belgických franků²³,

²⁰ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 16-17.

²¹ Česká televize: *Retro* [online]. 2008 [cit. 9. února 2013]. Dostupné z <<http://www.ceskatelivize.cz/porady/10176269182-retro-brusel-58/208411000360702/video/>>.

²² *Expo v číslech a faktech*. Doklady a dokumentace o úspěších zemí tábora míru na Světové výstavě v Bruselu. Praha: Československá obchodní komora, 1959, s. 15-23.

²³ HALADA, J.; HLAVÁČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 182-183.

státní pokladna Belgického království pak investovala částku 8 miliard belgických franků²⁴. Oficiální pozvání na první světovou výstavu konanou po druhé světové válce rozeslala belgická vláda v roce 1954. V tomto pozvání bylo zmíněno, že celá výstava bude postavena „*do služeb člověka*“²⁵ a že veškeré výrobky a exponáty mají být posuzovány zejména „*lidským měřítkem*“²⁶. Dva roky po registraci termínu výstavy, 24. září 1955, byl také slavnostně položen základní kámen budoucího výstaviště v Heyselském parku, 5 km severně od centra Bruselu.

Také politická situace v té době byla výstavě příznivě nakloněna. Po roce 1956, kdy na XX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu otevřeně vystoupil s kritikou dosavadní politiky strany její tehdejší 1. tajemník Nikita Chruščov, došlo k výraznému politickému uvolnění. Toto uvolnění pak poznamenalo nejen sovětský režim, ale také celosvětovou politickou situaci. Uvolnění politické situace se přeneslo také do Československa. To se k účasti na Světové výstavě v Bruselu sice přihlásilo již v říjnu roku 1955²⁷, převážná většina organizačních záležitostí a rozhodování o podobě československé expozice však spadá do roku 1956, který v reakci na odhalení Stalinova kultu osobnosti přinesl na domácí scénu řadu změn.

2.2 „*Bilance světa pro svět lidštější*“

Ohlas aktuální politické situace se promítl také do hlavního motta výstavy *Bilance světa pro svět lidštější*, které odráží mírové naděje lidstva a v souladu s hlásaným cílem výstavy vyjadřuje touhu „*přispět k rozkvětu účinné světové solidarity, založené na úctě k lidské osobnosti*“²⁸. Člověk a jeho přínos lidstvu se měl stát již zmíněným „měřítkem“ ve vztahu k rychle se rozvíjejícím technologiím, průmyslu i novým vědeckým objevům.

Belgické království se jako rozlohou malá země na západě Evropy stalo do té doby vůbec nejčastější hostitelskou zemí v historii pořádání světových výstav (Belgie celkem po deváté, Brusel sám po čtvrté)²⁹.

²⁴ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 182-183.

²⁵ Tamtéž, s. 183.

²⁶ Tamtéž s. 182-183.

²⁷ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 19.

²⁸ Tamtéž, s. 16-17.

²⁹ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 183.

Výstava s oficiálním názvem *Exposition Universelle et Internationale de Bruxelles* byla návštěvníkům slavnostně otevřena 17. dubna. Zahajovací ceremoniál proběhl za přítomnosti královské rodiny, belgického premiéra Achilla van Ackera, dále pak generálního komisaře výstavy barona Moense de Ferniga a mnoha dalších významných osobností. Belgický král Baudouin I. ve své zahajovací řeči zdůraznil především roli světového míru a sociálního i vědeckotechnologického pokroku, jenž měl sloužit člověku. Velkolepé zahájení výstavy poté pokračovalo spuštěním fontán na Place de Belgique, dále byly z nedalekého stadionu vypuštěny tisíce červených, zelených a bílých balónků a na závěr skupina vojenských letounů nakreslila na obloze obrovské písmeno „B“. Následovalo slavnostní defilé zástupců všech zúčastněných států a prohlídka jednotlivých pavilonů, které se zúčastnil také belgický král se svým doprovodem.

V Královském parku ve čtvrti Heysel na ploše výstaviště o celkové rozloze 200 hektarů³⁰, na které bylo postaveno více než sto pavilonů, vystavovalo 47 zemí³¹ spolu s mezinárodními organizacemi (například OSN, Červený kříž, Evropská platební unie a další). Vedle pavilonů jednotlivých států nebo organizací zde byly také pavilony s mezinárodním zastoupením – Mezinárodní palác vědy, Palác civilního inženýrství nebo Palác krásných umění – a také pavilony věnované jednotlivým oborům lidské činnosti či konkrétním produktům jako například věda, umění, plyn, nafta, elektřina a v neposlední řadě také atomová energie). Kromě toho zde byly také pavilony samotných firem jako např. Philips nebo Coca-Cola.³²

V den zahájení výstavy, tedy 17. dubna 1958, byly však z národních pavilonů kompletně dokončeny pouze tři – britský, sovětský a československý. Největší komplikace měla se stavbou svého pavilonu Francie. Když se při

³⁰ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 30-31.

³¹ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 183.

³² KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 30-31.

sestavování hlavního pavilonu zřítla část konstrukce, muselo být jeho otevření posunuto až na polovinu května.³³

2.3 Všední den na výstavě

Po vstupu na výstavu byl návštěvník konfrontován s novými technologiemi a nejnovějšími výsledky vědy, což byly dva základní pilíře celé výstavy, která se nesla především v duchu „sputnikovské euforie“³⁴, ze které také těžila většina zde vystavovaných exponátů. Toto nadšení přineslo první umělé těleso vyrobené člověkem, sovětská družice Sputnik, která byla do vesmíru vyslána v roce 1957 a započala novou, kosmickou kapitolu lidstva. Vedle cest do vesmíru, ve kterých v poválečném období vedly souboj USA a SSSR, ovlivnil Expo v Bruselu také mikrosvět molekul a atomů.³⁵ Právě využití atomové energie bylo pro lidstvo velkou nadějí, ale zároveň také hrozbou – obě velmoci v té době disponovaly jadernými zbraněmi, ale zároveň pracovaly i na mírovém využití energie z jádra.

Symbolem Expo 58 a počátků atomového věku se bezpochyby stalo Atomium (viz Příloha č. 1). Tato plastická architektura z oceli a hliníku představující 165 miliardkrát³⁶ zvětšený model uspořádání atomů v krystalu železa byla životním návrhem hlavního inženýra bruselského výstaviště Andrého Waterkeyna. Celková výška této odvážně pojaté stavby činila 102 metrů³⁷, její váha byla přes 20 000 tun³⁸. Celou stavbu pak tvořilo devět koulí o průměru 18 metrů³⁹ s leštěným hliníkovým povrchem a propojenými spojovacími chodbami s výtahy (viz Obr. č. 1). Do spodních koulí Atomia, kde byla instalována výstava na téma *Atom a jeho mírové využití*, se návštěvníci dostávali po nejdelších eskalátorech

³³ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 183.

³⁴ Česká televize: *Retro* [online]. 2008 [cit. 9. února 2013]. Dostupné z <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro-brusel-58/208411000360702/video/>>.

³⁵ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 32.

³⁶ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 186.

³⁷ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 32.

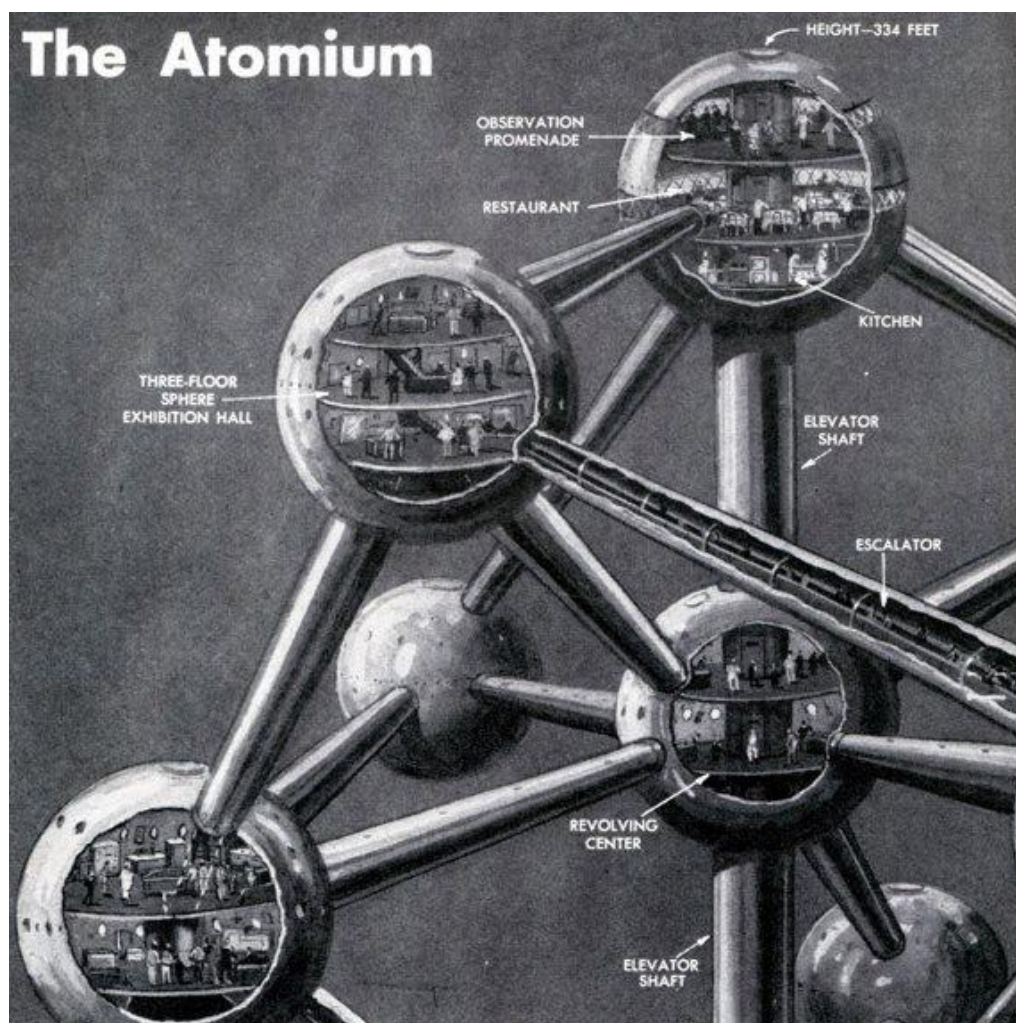
³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž.

v Evropě⁴⁰, v nejvýše položené kouli byla umístěna restaurace, která návštěvníkům poskytovala výhled na celý areál výstaviště. Podle některých názorů bylo ovšem ne zcela dobře vyřešené prostorové zasazení Atomia, *„které bylo stísněno na malém prostoru tak, že mohutné podpěry (se kterými původní projekt nepočítal) vrůstaly do okolních pavilonů, navíc průhled od hlavního vstupu byl zbytečně zakryt stanicí lanové dráhy.“*⁴¹

⁴⁰ HALADA, J.; HLAVÁČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 186.

⁴¹ Tamtéž.

Obrázek 1: Atomium

I přes omezenou životnost této pozoruhodné stavby, která byla odhadována na 20 let, slouží Atomium dodnes jako vyhlídková věž s restaurací.

Inspirace tématem energie se promítla také do výzdoby Brány národů, která byla sestavena ve tvaru několika písmen V, s širokými rameny otevřenými do prostoru (viz Příloha č. 2) a nechyběl ani znak Expo 58 – pěticípá dynamická hvězdice, kterou jako oficiální logo bruselské výstavy navrhl v roce 1954 výtvarník a grafik Lucien de Roeck (viz Příloha č. 3).⁴²

⁴² KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 32.

2.3.1 Pavilony

Celé výstaviště (viz Obr. č. 2) se rozkládalo v místech výstavního komplexu z roku 1935 a mnohé z původních prvků byly také pro Expo 58 inovovány, naopak některé prvky do nového konceptu výstavy pořadatelé záměrně nezačlenili. Zůstala však „...*páteř náměstí Belgie – brána Beneluxu, kolmo překřížená Esplanádou a dvojnásobně přetínaná třídou Atomia (v místě této úchvatné stavby) a třídou Národů.*; tyto dvě třídy tvořily ramena velikého prostorového V.“⁴³ Mohutný, 450 metrů široký⁴⁴ vstupní komplex Paláce století (*Centenaire*), který byl dokončen u příležitosti stoletého výročí belgické nezávislosti, byl uvnitř zrekonstruován a před původní průčelí byl vztyčen štít parabolického tvaru s tmavomodrými hvězdami na bleděmodrém pozadí a uprostřed s velkou měděnou holubicí jako symbolu „*očekávaného mírového střetnutí*“.⁴⁵

Návštěvníkům bylo k dispozici výstaviště o rozloze odpovídající velikosti čtvrtiny tehdejšího Bruselu; protínalo jej 25 km ulic⁴⁶ a téměř polovina jeho plochy byla zastavěna. Výstavní areál v prostředí Heyselského parku byl charakteristický zejména velkou mírou zeleně a vodní plochy. Právě zachování zeleně a vzrostlých stromů bylo jedním z pravidel pro stavbu pavilonů, a některé z vystavujících zemí pak dokonce stromy začlenily přímo do interiéru svého pavilonu, jako např. USA.⁴⁷

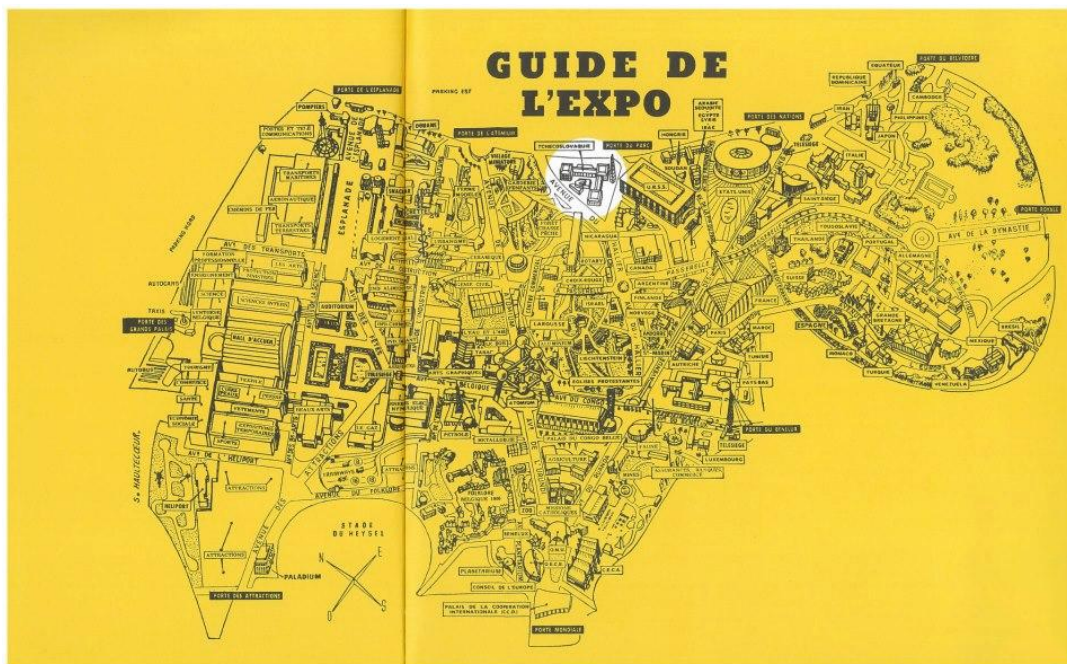
⁴³ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 186.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 32.

⁴⁶ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 186.

⁴⁷ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 31.

Obrázek 2: Plán výstaviště Expo 58 v Bruselu

Mnohé z vystavujících zemí představily velké množství exponátů a výrobků, které se po technologické stránce pohybovaly na hranici tehdejších možností. Nové technologie zavěšených konstrukcí a předpjatého betonu umožnily koncipovat budovy neobvyklým způsobem do odvážných tvarů a siluet. V tomto směru se stal Brusel obrovským přínosem pro vývoj stavebního umění.

Největší výstavní plochy, 30 000 m²,⁴⁸ byly přiděleny Spojeným státům a Sovětskému svazu. Tyto dva státy pak z národních pavilonů poutaly vůbec největší pozornost. Svědčí o tom výše prostředků, které obě země na svou prezentaci vynaložily i fakt, že právě americký a sovětský pavilon byly největší a nejnavštěvovanější z národních pavilonů. V pozadí obou expozic stála také silná ideologická stránka, s jakou USA a SSSR prostřednictvím výběru a upořádání exponátů demonstrovaly pokrok a přednosti svých zemí.

Podle některých názorů však sovětskému pavilonu (viz Příloha č. 4.1, 4.2) chyběl zejména „lidský rozměr“ jakožto hlavní téma celé výstavy.⁴⁹ Pavilon se snažil ohromit „bezbřehou megalomanií“⁵⁰, jakou představoval především téměř osmimetrový obelisk – mohutná socha V. I. Lenina a monumentální panorama

⁴⁸ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 188.

⁴⁹ Tamtéž, s. 189.

⁵⁰ Tamtéž, s. 190.

Moskvy. Interiér byl chaoticky přehlcen různými exponáty, mezi nimiž nechyběly ani sochy dělníka a kolchoznice. Hlavní atrakcí sovětského pavilonu byly modely družic Sputnik I, II a III, které zhlédlo kolem 25 000 návštěvníků denně.⁵¹

Expozice USA, která byla umístěna v efektním kruhovém pavilonu, měla za cíl přiblížit návštěvníkům moderní Ameriku s jejím životním stylem i tempem. Prostřednictvím funkčního modelu ve skutečné velikosti zde bylo představeno „typické americké velkoměsto“ (Philadelphie). Dále zde byla k vidění např. expozice vědy nebo péče o zdraví. Za tři nejzajímavější exponáty pavilonu USA byly pokládány mechanické ruce, automat zodpovídající historické otázky a barevná televize.⁵²

Nizozemská expozice, jejíž motto bylo „Člověk a moře“, zaujala návštěvníky výstavy především svým estetickým zpracováním. Toto téma se prolínalo celým komplexem nizozemských pavilonů, kde byly k vidění hráze, odvodňovací příkopy i vodní nádrže s umělým vlnobitím, symbolizující věčný boj s mořem.⁵³

Dalším zajímavým pavilonem byl Le Corbusierův velkolepě architektonicky pojatý pavilon pro společnost Philips (viz Příloha č. 5). Z vnějšku byl tvořen stříbrně natřenou betonovou skořepinou se třemi excentrickými špičkami, což podle názorů některých kritiků připomínalo „*hroutící se hliníkový stan*“⁵⁴ nebo „*vážnou leteckou nehodu*“⁵⁵. V interiéru stavby, podobajícímu se jeskyni, který vznikl za Le Corbusierovy spolupráce s architektem a skladatelem Iannisem Xenakisem, byla uváděna osm minut trvající „*elektronická báseň*“⁵⁶ (*The Electronic Poem*), na níž se podílel také hudebník Edgard Varèse. Tato multimediální skladba s protiválečným laděním spojovala konkrétní hudbu pohybující se v prostoru se světelnou a obrazovou kompozicí. Skladba byla

⁵¹ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 41.

⁵² Tamtéž.

⁵³ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 190.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž.

promítána na dvě protilehlé vyduuté vnitřní stěny a dokonalý zvuk byl zprostředkován třemi sty v prostoru nainstalovanými reproduktory.⁵⁷

V areálu výstaviště nechybělo ani místo pro zábavu a odpočinek jako parky s atrakcemi a komplexy restaurací. V zábavní části areálu bylo celkem 75 restaurací.⁵⁸ Zábavní parky pak byly v celém areálu dva – první z nich se rozkládal nedaleko hlavního vchodu, vedle Grand Palais. Druhý, který byl umístěn mezi sportovním stadionem a Atomiem, měl představovat belgickou vesnici v roce 1900. Zde si mohli návštěvníci vychutnat nostalgickou atmosféru kabaretů, varieté a nočních klubů. V zahradě atrakcí na ně naopak čekala moderní technika v podobě meziplanetárních raket nebo létajících automobilů, ve kterých se mohli vznášet. Euforie z moderních technologií a pokroku v podobě nejnovějších zábavních atrakcí tak umožnily návštěvníkům zapomenout na každodenní starosti, ale také na strach z jaderné hrozby.

2.3.2 Doprava

Obejít pěšky celý rozlehlý areál výstaviště (viz Obr. č. 2) bylo nad síly většiny návštěvníků, a proto byla dopravní obsluha pro výstavu velmi důležitá. Velký nápor automobilů zvládla záchytná parkoviště s až 45 000 parkovacími místy⁵⁹. Přímou na výstavišti byl pak také zřízen heliport, kam byli vrtulníky kyvadlově přepravováni návštěvníci rovnou z letiště. Na výstavišti bylo možné pohybovat se v malých kabinkách lanové dráhy asi 10 metrů nad zemí. Tento způsob dopravy se těšil zvlášť velké oblibě zejména proto, že cesta lanovkou umožňovala výhled na celé výstaviště. Další způsob přepravy po areálu, který pořadatelé připravili, byli např. originální motorizovaní rikšové. Nad výstavištěm také pravidelně probíhaly vyhlídkové lety vrtulníkem organizované leteckou společností Sabena. Na vysoké úrovni byly ovšem také využité „dopravní“ technologie přímo v pavilonech – například uvnitř Atomia přepravoval návštěvníky ve své době nejrychlejší výtah na světě.⁶⁰

⁵⁷ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 186.

⁵⁸ Tamtéž, s. 185.

⁵⁹ Tamtéž, s. 185.

⁶⁰ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 41.

2.4 Expo 58 v číslech a faktech

Branami výstaviště v Heyselském parku prošlo za 186 dní konání výstavy celkem 41 452 412 návštěvníků⁶¹, přičemž v samotném Belgickém království to bylo neuvěřitelných 80,2 % jeho obyvatel⁶², kteří výstavu zhlédli. Tato míra návštěvnosti byla dána jak dobrou propagací, tak i nízkým vstupným, přesto však nebyla naplněna přání organizátorů, kteří očekávali až 45 milionů návštěvníků.

Díky pořádání Expo 58 byla v Bruselu vybudována nová infrastruktura, což mělo pozitivní vliv na další rozvoj města. Brusel tak získal 46 km⁶³ nových silnic a také 7,5 km⁶⁴ dlouhý tunel pro tramvajovou dopravu. A v neposlední řadě získal Brusel zcela novou dominantu – Atomium, které připomínalo nejen neopakovatelnou světovou výstavu, ale také počátky atomového věku.

Některé z pavilonů byly po skončení výstavy rozmontovány a rozprodány přímo v Belgii, jiné pak putovaly po celé Evropě, aby mohly dále sloužit jako stálé budovy. Mnoho pavilonů se ale vrátilo zpět do zemí svého původu, stejně jako tomu bylo i v případě toho československého.

⁶¹ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 183.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž.

3 „Bruselský sen“

Československá účast na Expo 58 v Bruselu je opředena pověstmi o nečekaném světovém úspěchu malé země ve středu Evropy, která i přes to, že byla součástí východního bloku, dokázala uspět v mezinárodním měřítku. Celou výstavu i její přípravu je především třeba vidět na pozadí doby, v níž vznikala, a také s ohledem na politické a společenské podmínky, které ji do značné míry ovlivnily.⁶⁵

3.1 Vznik československé expozice

O československé účasti na výstavě se začalo hovořit již v roce 1955, který vstoupil do historie mimo jiné založením Varšavské smlouvy, ale také několika dalšími významnými událostmi v Československu (otevření Gottwaldova mauzolea, odhalení Stalinova pomníku na Letné a konání první spartakiády), které ukazovaly jeho jednoznačnou orientaci.⁶⁶

Na konci září roku 1955 československé ministerstvo zahraničních věcí reagovalo na výzvu belgické strany a předběžně se k účasti na světové výstavě přihlásilo. Zanedlouho poté, 26. října 1956, pak bylo vydáno usnesení vlády Československa o jeho účasti na bruselské výstavě. Jak bylo již zmíněno, hlavní organizační záležitosti, zejména rozhodování o podobě československé expozice a také finanční a personální zajištění, se odehrály v roce 1956, který s sebou přinesl v reakci na XX. sjezd KSSS bouřlivé události i na domácí scéně. Jednalo se především o aktivizaci studentů vysokých škol a jejich kriticky laděný majáles, ale také v dubnu konaný II. sjezd Svazu československých spisovatelů, na kterém se, kromě několika straně oddaných spisovatelů, objevila v řadě projevů (J. Seifert, F. Hrubín) ostrá kritika na adresu vedení Svazu čs. spisovatelů a tehdejších poměrů v kultuře obecně.⁶⁷

Vládnoucí politická reprezentace tak byla v zájmu uklidnění domácích poměrů ochotna naslouchat hlasům o nutnosti a důležitosti prezentace Československa a jeho kultury, vědy a ekonomiky na Světové výstavě v Bruselu. K hlavním motivacím československé expozice patřila vedle politických a

⁶⁵ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 19.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž.

kulturních ambicí také snaha obnovit renomé kdysi technicky vyspělé země, navázat na předválečnou tradici Československa a znovu tak získat významné obchodní kontakty.⁶⁸

V létě roku 1956 byla vypsaná neveřejná soutěž na námět výstavy, její ideovou náplň, obsahové a prostorové upořádání a především také na řešení pavilonu a celé expozice. Do soutěže bylo vybráno a následně pozváno osm architektů či kolektivů autorů. Ve dvoukolovém zpracování soutěžních návrhů zvítězil projekt trojice architektů Františka Cubra, Josefa Hrubého a Zdeňka Pokorného.⁶⁹ „*Návrh vynikající dokonalou čistotou formy a výrazně novým technologickým a konstrukčním řešením. Návrh, který svým pojetím se rychle a beze zbytku vymanil z jakékoli vazby na historismus, který dokázal skloubit velmi racionální architektonický výraz a velmi racionální konstrukční řešení ve skutečně vyspělý celek.*“⁷⁰ Rámcově si tým architektů vymezil pracovní podíl tak, že za vlastní stavbu pavilonu odpovídal Josef Hrubý, za interiéry Zdeněk Pokorný, scénář a prostorové členění exponátů měl pak na starost František Cubr.

Neméně významnou roli měl hlavní scénárista československé expozice Jindřich Santar, který se v létě roku 1956 stal součástí tvůrčího týmu a zároveň po krátké spolupráci nakonec v týmu nahradil samotného autora libreta Adolfa Hoffmeistera. Santar použil a dále rozpracoval Hoffmeisterovu hlavní myšlenku libreta na téma *Jeden den v Československu*, které bylo poté rozděleno na tři hlavní části – *Práce*, *Odpočinek* a *Kultura v ČSR* – odpovídající částem pracovního dne. Každá z těchto částí pak byla dále rozdělena; „Práce“ na energetiku, strojírenství, sklo, zemědělství a vkus, „Odpočinek“ zahrnoval děti a loutky, volnou chvíli, krásy země a historické památky a sekce „Kultura“ byla členěna dále na vědu a písemnictví, hudbu, užité umění a kulturní síň s kombinovaným uměleckým pořadem.⁷¹

⁶⁸ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 19.

⁶⁹ SEDLÁKOVÁ, R.; VÁŇA, R. *Život v rytmu atomu: výstava věnovaná 40. výročí československé účasti na Světové výstavě EXPO '58 v Bruselu*. Praha: Národní galerie, 1998, [nestr.].

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

V roce 1956 byla také zřízena samostatná vládní komise pro československou účast na Světové výstavě v Bruselu. Členkou této komise byla tehdejší náměstkyně předsedy vlády Ludmila Jankovcová, která se spolu s ministrem kultury Františkem Kahudou starala o záležitosti po stránce finanční a organizační. Přípravy a celý průběh výstavy pak zajišťovala kancelář generálního komisaře (František Adámek spolu se svým úřadujícím náměstkem Zdeňkem Rossmannem). Kanceláři generálního komisaře pak podléhali již zmínění architekti čs. pavilonu, tým scénaristů (Jindřich Santar, Alexej Pludek, Václav Jasanský a Jan Novotný), dále pak pracovní výbor, propagační a ediční rada i výtvarná komise. Klíčovou osobou při organizaci a komunikaci mezi jednotlivými technickými a uměleckými oddíly byl právě komisař František Adámek, který prokázal své schopnosti jako obchodně a diplomaticky zdatný organizátor, jenž se dokázal obklopit spolehlivými a výkonnými lidmi.⁷² Samotná stavba pavilonu pak započala roku 1957.

3.2 Československý pavilon a expozice v Bruselu

„Tihle Češi! Jsou překvapením výstavy a mezinárodního filmového festivalu v Bruselu. Jejich nádherný pavilón je snem umělecké fantazie, nesrovnatelné krásy, vkusu a talentu. Nikdo z těch, kteří navštíví světovou výstavu, by neměl zapomenout navštívit čs. pavilón,“ napsal o pavilonu ČSR holandský deník De Geldelander.⁷³

„Pro několik set vystavovatelů je vždy, jejich ‘pavilón nejhezčí. Ale jenom v případě československého pavilónu je to pravda. Nevítává elegance, vynalézavost a bezvadný vkus splnit to, co je zapotřebí, spojil krásu s užitečností,“ takto okomentoval čs. expozici významný francouzský deník France Soir.⁷⁴

V den zahájení Světové výstavy v Bruselu 17. dubna 1958 byl slavnostně otevřen také československý pavilon. Nacházel se stranou od ústřední komunikační tepny, avšak v příjemném prostředí obklopený zelení, nedaleko jedné z hlavních bran výstaviště. Jak je možné vidět na obrázku (viz Obr. č. 3), pavilon byl zasazen na půdorysu ve tvaru obráceného písmena „L“ a měl tři hlavní dvoupodlažní kubusy

⁷² KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 20.

⁷³ Tamtéž, [nestr.].

⁷⁴ Tamtéž, [nestr.].

s neprůhledným pláštěm spojované prosklenými galeriemi (viz Příloha č. 6). Díky dělení stavby na plné a prosklené části bylo docíleno plynulého přechodu a propojení interiéru s exteriérem. Také zahrada s nádvořím, kde byla umístěna půdorysně půlkruhová restaurace, se staly organickou součástí celého pavilonu.⁷⁵ Prostor vzniklého nádvoří pak ještě dotvářela fontána lázeňství se třemi nymfami od sochařů Jana Kavana a Jana Simoty.

Celá stavba měla jednoduchou a lehkou konstrukci. Vycházela především z původního záměru a potřeby jednorázové výstavní budovy, tedy toho, že pavilon bude sloužit šest měsíců a poté jeho životnost skončí. Lehká konstrukce vyžadovala také lehké opláštění celé budovy. Zde bylo použito sklo a zavěšené betonové obvodové panely. Střecha pavilonu byla vyrobena z laminátu a kromě své lehkosti rozptylovala do interiéru světlo. Navenek pavilon poutal pozornost svou přesnou geometrií, naopak v interiéru ustupovala architektura do pozadí, aby dala vyniknout expozici samotné.⁷⁶

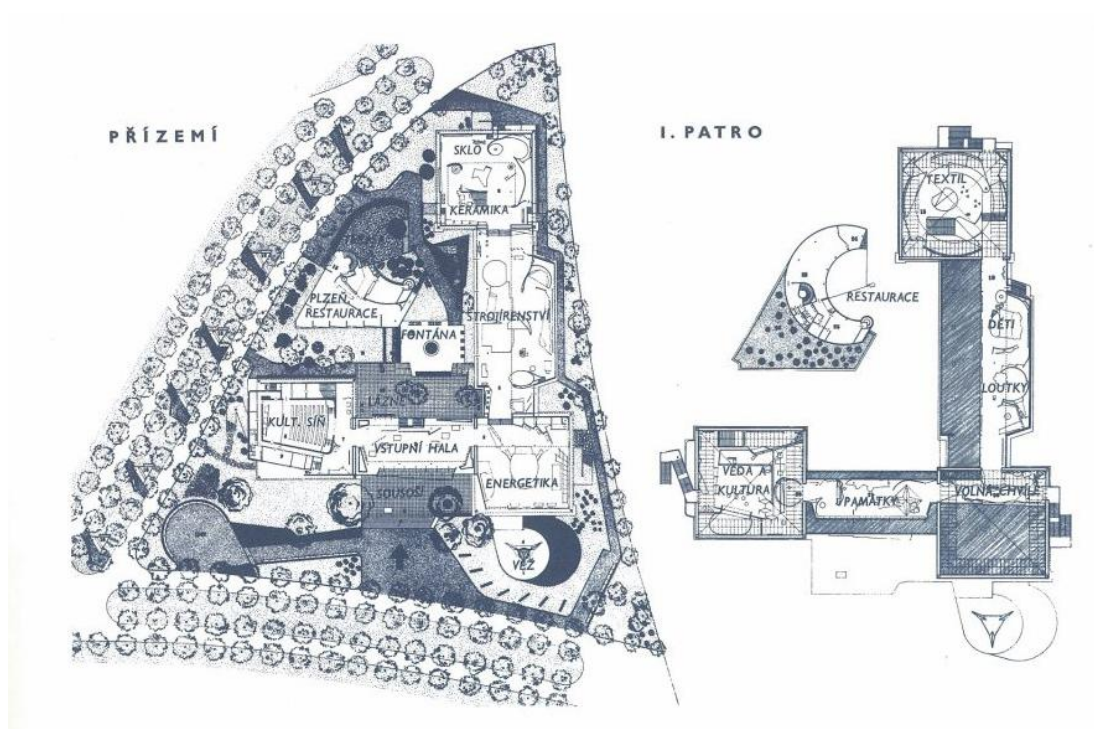
Před hlavním průčelím pavilonu, mezi schodištěm a vchodem, vítala příchozí návštěvníky monumentální plastika Vincence Makovského *Nový věk*. Druhým úvodním exponátem umístěným před vchodem do pavilonu byl 108 tun vážící technický model Kaplanovy turbíny (viz Příloha č. 7), který předesílal ústřední téma pavilonu, tedy technický pokrok.

Vstupní hale pak dominovala idylická vitráž znázorňující šťastnou rodinu. Právě vstup do expozice měl z ideového hlediska hlavní úlohu. Proto bylo do prostor vstupní haly umístěno také sedm plastik, symbolizujících sedm základních článků ústavy, které vytvořil kolektiv žáků Jana Laudy, a byla zde také k vidění nová podoba státního znaku ČSR.⁷⁷

⁷⁵ SEDLÁKOVÁ, R.; VÁŇA, R. *Život v rytmu atomu: výstava věnovaná 40. výročí československé účasti na Světové výstavě EXPO '58 v Bruselu*. Praha: Národní galerie, 1998, [nestr.].

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 193.

Obrázek 3: Půdorys československého pavilonu

Z úvodní vzdušné haly vešel návštěvník do sekce *Energetiky a strojírenství*. Vstup do expozice jednoznačně ovládl svítící prostorový model atomu uranu. Hlavním exponátem tohoto oddílu se pak stal betatron⁷⁸. Do přístroje, který byl krytý silným betonovým pláštěm, mohli diváci nahlížet kruhovým okénkem nebo sledovat dění na obrazovce. Dále zde byl také předveden model první československé atomové elektrárny, modely přehrad a další exponáty z oblasti stavebnictví a hutnictví nebo první polarograf, který měl společně s doprovodným textem osvětlit objev profesora Jaroslava Heyrovského. Celkovou atmosféru světa techniky a energie dotvářela pulsující světla neonových trubíc nebo projekce obrazových symbolů energetických zdrojů. Vystavená technika z oblasti těžkého strojírenství pak byla doplněna malbami, vitrážemi a moderní velkoplošnou geometrickou grafikou.⁷⁹

Přízemní část expozice uzavíral oddíl *Sklo a keramika*, který se u návštěvníků těšil velké oblibě. Jeho architekti Josef Saal a Josef Svoboda zde opět pracovali s barevnými a světelnými kontrasty. K vrcholným dílům tohoto oddílu i celé československé expozice patří velkorozměrné skleněné exponáty jako

⁷⁸ Přístroj prověřující pomocí radioaktivního záření kvalitu materiálu – například odlitků.

⁷⁹ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 55.

například šestimetrová prostorová vitráž Jana Kotíka *Slunce, vzduch, voda* (viz Příloha č. 8), mozaika *Hold sklu* Josefa Kaplického (viz Příloha č. 9), která je od září roku 2011 k vidění v expozici Severočeského muzea v Liberci, nebo vitráž Karla Svolinského s názvem *Z města i venkova*.⁸⁰

Po schodech vedoucích do mezipatra se návštěvník dostal do expozice zemědělství, která však nebyla příliš výrazná. Celá expozice prezentovala především tradici a úspěchy českého pivovarnictví, v rámci kterého zde byla po celou dobu výstavy v provozu funkční mikroskladovna, která autenticky znázorňovala celý proces vaření piva.⁸¹

V prvním poschodí na návštěvníky čekal vysoce oceňovaný oddíl jednoduše nazvaný *Vkus*. Autor expozice Antonín Kybal zde na námět ročních období představil řadu několika tapiserií, které vznikly přímo pro výstavu, ale také dobovou produkci a prototypy textilní metráže. Byly zde zvolené barevné odstíny, kterým odpovídaly také další exponáty ať už z oblasti módních doplňků nebo z oblastí jiných, s módou nesouvisejících, a to např. lovecké zbraně či hudební nástroje. Toto hravé a nápadité uspořádání expozice vycházelo především z postupů obchodního aranžérství. Tuto část expozice – *Práce v ČSR* – pak uzavíral přehled zemí, se kterými udržovalo Československo obchodní kontakt.⁸²

Druhou část expozice – *Odpočinek v ČSR* – umístěnou v prvním patře pak otevíral tematický celek s názvem *Děti a loutky*. Nejzajímavějším a divácky nejatraktivnějším exponátem tohoto oddílu byl *Strom hraček* Jiřího Trnky (viz Příloha č. 10). Jednalo se o strom, který svou výškou sahal až ke stropu pavilonu a do jehož dutiny autor umístil scénu z loutkového filmu *Sen noci svatojánské*. Další strom, který byl v expozici umístěn, pak symbolizoval krásu a ušlechtilost dřeva jakožto materiálu a dával vyniknout dřevěným hračkám, které jako by z něj přímo vyrůstaly. Celý tento oddíl představoval bohatou československou tradici loutkářské tvorby, ale také ukázky prací soudobých tvůrců hraček i práce české animátorské školy.

⁸⁰ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 54.

⁸¹ Tamtéž, s. 57.

⁸² Tamtéž, s. 57.

Na tento oddíl pak plynule navazovala sekce *Volná chvíle*. Zde poutal pozornost návštěvníků především její hlavní exponát, desetimetrový gobelín, který byl vytvořen Antonínem Kybalem a jeho žáky a nesl název *Československé hrady a zámky, městské a přírodní rezervace*. Tento pozoruhodný nástěnný koberec, na kterém pracoval autor se svými žáky přes půl roku, zobrazoval na 150 památkových objektů Československa.⁸³

Poslední části expozice – *Kultura v ČSR* – jednoznačně dominoval oddíl *Hudba* s atrakcí zvanou polyekran, který „představoval simultánní filmovou projekci na osm pláten s využitím stereofonního zvuku“.⁸⁴ Toto zařízení navrhli architekti Josef Svoboda a Emil Radok a na rozdíl například od americké nebo sovětské expozice, které prezentovaly zařízení podobná, nebyl polyekran pouze technickým zdokonalením běžné projekce. Nové technické možnosti tu byly využívány ke zvýšení metaforičnosti a dynamičnosti představení. Na plátnech se střídaly jak záběry detailní, tak i celkové, barevné i černobílé, ale také úseky statické a dynamické. Samotný program pro polyekran, pásma s názvem *Pražské jaro*, pak připravil Emil Radok. O oblíbenosti tohoto unikátního představení svědčí také fakt, že se za celou dobu výstavy konalo přes dva tisíce projekcí.⁸⁵

Součástí československého pavilonu byla také kulturní síň. V tomto sále o celkové kapacitě 139 míst⁸⁶ probíhala po celou dobu výstavy herecká i hudební představení. Už do návrhů samotné expozice se promítly úvahy autorů propojit statické exponáty a umělecká díla s živým vystoupením. Oslovení tvůrci, autoři celého programu Alfréd Radok a Josef Svoboda, však předčili všechna původní očekávání. „*Jejich intermediální filmově-divadelní novinka Laterna magika dokázala nápaditě a neotřele propojit jednotlivá média a zásadně přispěla k proslulosti a úspěchu našeho pavilonu*“.⁸⁷ Obrovský úspěch, který zaznamenala představení *Laterny magiky* (viz Příloha č. 11), tkvěl především v dokonale sladěném spojení a prolnutí živého divadelního představení s filmovou projekcí.

⁸³ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 194.

⁸⁴ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 73.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž.

V tomto novém uměleckém využití důsledného spojení různých složek představení, především vtipného a originálního propojení současně herecké akce a filmu, spočíval také její hlavní přínos. Na přípravě a samotné realizaci programu *Laterny magiky* se podíleli režisér Alfréd Radok, scénograf Josef Svoboda, dramaturg Jan Grossman, scénárista Miloš Forman, asistent režie Ján Roháč a další.⁸⁸ Tito autoři pak za svůj program získali v Bruselu řadu nejvyšších ocenění. Důkazem jedinečnosti celého projektu a jeho velké oblíbenosti u publika je také to, že o hostování *Laterny magiky* projevilo po bruselské výstavě zájem čtrnáct zemí.⁸⁹

Vedle těchto technických novinek se na proslulosti československého pavilonu výrazně podílela také restaurace s krytou terasou. Na řešení interiéru restaurace pracoval ve spolupráci s trojicí tvůrců pavilonu architekt Alois Fišárek se svými žáky. Vnitřní výzdoba byla inspirována prvky z lidové kultury a v tomto duchu bylo i její samotné provedení (modrotisk, slaměná intarzie, keramické figurky), uplatněné však „moderní formou a v nových souvislostech soudobého interiéru“.⁹⁰ Šlo zde především o návrat k lidové tvorbě a navázání na její tradici, jejímž prostřednictvím byla zdůrazněna národní složka moderní tvorby. Interiér restaurace byl rozdělen do dvou částí – lidové (Plzeňské) a výběrové (Francouzské) a na vysokou úroveň gastronomie zde dohlížel šéfkuchař z pražského hotelu Alcron, Florián Zimmermann, který měl bohaté zkušenosti z mezinárodní, zejména francouzské kuchyně a vynikající renomé získal také v zahraničí. Denně navštívily Restaurant Praha v československém pavilonu na čtyři tisíce hostů⁹¹ a vedle specialit české kuchyně se velké oblibě těšil také plzeňský Prazdroj nebo karlovarská Becherovka, které se zde podávaly. Sám belgický král při své návštěvě československého pavilonu vzdal plzeňskému pivu hold, když se zde jako abstinents poprvé v životě napil piva.⁹²

Na vzniklém nádvoří s venkovní částí restaurace dotvářelo prostor Karlovarské vřídlo se třemi nymfami od sochařů Jana Kavana a Jana Simoty (viz

⁸⁸ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 73.

⁸⁹ Tamtéž, s. 74.

⁹⁰ Tamtéž, s. 74.

⁹¹ Tamtéž, s. 74.

⁹² HALADA, J.; HLAVÁČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 195.

Příloha č. 12). Celá venkovní část pavilonu sloužila návštěvníkům zejména jako prostor pro odpočinek a relaxaci.

Své exponáty pak mělo Československo také mimo vlastní pavilon, například v Mezinárodním paláci vědy nebo v galerii Mezinárodního paláce umění.

Vrcholem naší účasti na Světové výstavě v Bruselu byly Československé národní dny, které probíhaly 23. a 24. července 1958 a byly jednou z mnoha doprovodných akcí, které se v rámci výstavy konaly. Tento festival začal velkolepým zahajovacím programem, na jehož začátku byly za hudebního doprovodu Ústřední hudby československé armády k nebi vypuštěny tisíce holubů. Poté se v budově Divadla a Národní opery La Monnaie v Bruselu předvedl soubor Národního divadla s operami *Prodaná nevěsta* Bedřicha Smetany a *Její pastorkyňa* Leoše Janáčka. Se skladbami uvedených autorů a mnoha dalších zde vystoupila Česká filharmonie. Součástí programu pak bylo také vystoupení souboru lidových písní a tanců *Lúčnica*, Ústřední hudby československé armády nebo představení Divadla Spejbla a Hurvínka, které zde zaznamenalo obrovský úspěch a absolvovalo šest vyprodaných vystoupení.⁹³

S ohledem na tradici předchozích světových výstav probíhalo i v rámci bruselské výstavy soutěžní hodnocení výrobků různých odvětví a nejlepším z nich pak byla udělena ocenění. Soutěžních disciplín bylo takové množství, že žádná ze zúčastněných zemí nezůstala bez ocenění.

Celá soutěž pak probíhala tak, že zástupci jednotlivých zemí sami přihlašovali své exponáty do soutěže, kde je hodnotila komise složená například z osobností kultury a dalších oblastí jednotlivých států (za ČSR byli v komisích vysláni např. Č. Štoll, J. Vaněk, F. Vodička, O. Wichterle a další),⁹⁴ která pak posuzovala jednotlivé exponáty. Každý exponát byl hodnocen ze tří hledisek – didaktická prezentace, estetická prezentace a sociální význam.⁹⁵ Do soutěže bylo přihláшено 116 celků, z nichž 106 získalo nějaké ocenění.⁹⁶ Československý pavilon

⁹³ HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 195.

⁹⁴ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 85.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Tamtéž.

zaznamenal obrovský úspěch – všechny přihlášené exponáty (celkem 170)⁹⁷ byly oceněny (170 ocenění – z toho 56 velkých cen, 47 čestných diplomů, 35 zlatých medailí, 18 stříbrných medailí, 14 bronzových medailí)⁹⁸ a především v celkovém pořadí získal nejvyšší počet bodů (18,72 z možných 20)⁹⁹ a tím mu náležela hlavní cena výstavy, Grand prix Zlatá hvězda, udílená za nejlepší expozici, v tomto případě za architekturu pavilonu, za novou techniku v konstrukci demontovaných pavilonů a za použití skla v kombinaci s plastickými hmotami v architektuře. Dále byla ČSR udělena Velká cena například za interiéry čs. pavilonu a restaurace.¹⁰⁰ Za Československem se umístil francouzský pavilon Génie civil (inženýrských staveb) a na třetím místě pak národní pavilon Velké Británie. Spojené státy se s bodovým ohodnocením 18,28 bodů umístily na páté pozici a pavilon Sovětského svazu skončil s necelými osmnácti body třináctý.¹⁰¹

Československým pavilonem prošlo za dobu pořádání výstavy na 6 milionů návštěvníků¹⁰², z nichž také velká část zapsala své dojmy z expozice do jedné ze sedmi pamětních knih.¹⁰³

Úspěch československému pavilonu přinesla také masivní mediální propagace, která se, mimo kvalitní zpracování samotné expozice, zasloužila hlavně o mezinárodní ohlas. V tomto směru bylo nespornou výhodou, že československé propagační materiály byly distribuovány zdarma (na rozdíl od většiny ostatních států) a pro běžné návštěvníky, děti, novináře, ale také osobnosti z oblasti politiky či kultury, byla předem připravena řada suvenýrů a dárkových předmětů.¹⁰⁴

Československý úspěch v Bruselu byl dán především dokonalou spoluprací všech zainteresovaných osob, zejména pak architektů, autorů libreta, scénáristů a

⁹⁷ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 85.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ SEDLÁKOVÁ, R.; VÁŇA, R. *Život v rytmu atomu: výstava věnovaná 40. výročí československé účasti na Světové výstavě EXPO '58 v Bruselu*. Praha: Národní galerie, 1998, [nestr.].

¹⁰¹ *Expo 58 v číslech a faktech*. Doklady a dokumentace o úspěších zemí tábora míru na Světové výstavě v Bruselu. Praha: Československá obchodní komora, 1959, s. 29.

¹⁰² HALADA, J.; HLAVÁČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 196.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 81.

výtvarníků, kteří dokázali i s neuměleckými exponáty pracovat jako s artefakty.¹⁰⁵ „Členěním prostoru, prací s kontrasty i dominantami expozice dokázali propojit jednotlivé prostory v celek výjimečný komplexním scénáristicko-uměleckým řešením.“¹⁰⁶ Přestože byla v jednotlivých sekcích pavilonu představena výjimečná umělecká díla i to nejlepší z domácí produkce, zásadní podíl na úspěchu a atraktivitě pavilonu mělo především komplexní výstavnické pojetí spolu s novými médii – polyekranem a Laternou magikou. Výsledná podoba pavilonu pak přesně odpovídala tzv. *gesamtkunstwerku*, tedy spojení děl jednotným programem, které v sobě zahrnuje všechny druhy umění – vizuální, dramatické a hudební.¹⁰⁷

K úspěchu československého pavilonu pak přispěl také jeho „lidský“ rozměr. Například na rozdíl od pavilonu SSSR působil ten československý mnohem přívětivěji a vyvolával dojem velké umělecké výstavy. Československá expozice byla v mnoha ohledech výjimečná a atraktivní, a to i navzdory ideologickému podtónu, který byl přítomen.

Po bruselské výstavě byl československý pavilon rozebrán a o rok později postaven na pražském výstavišti, zde však sloužil jen krátce. Specifičnost objektu a zároveň neujasněné představy o jeho využití vedly nakonec k jeho zániku. O něco lepší osud potkal budovu restaurace pod názvem Restaurant Praha Expo 58, která byla umístěna na východním okraji Letenských sadů v Praze. Na konci 90. let byla restaurace v havarijním stavu, což změnila až petice za její záchranu, díky níž byla mezi lety 2000 a 2001 provedena rekonstrukce (viz Příloha č. 13).¹⁰⁸ Ta bohužel vedla k vytvoření ne příliš povedené repliky pouze s některými původními detaily. Dnes slouží budova restaurace komerčním účelům. Přemístěna byla také úspěšná Laterna magika, která poté rozšířila pražskou divadelní scénu. Na místo svého původního určení, Orlickou přehradu, pak byla instalována i Kaplanova turbína.

3.3 „Bruselský styl“

Po Světové výstavě v Bruselu téměř zlidovělo označení „bruselský styl“. Tento termín je československé specifikum a nikde jinde než v souvislosti s expozicí ČSR

¹⁰⁵ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 87.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 105.

v Bruselu se s ním nesetkáme. Jak tento „styl“ pronikl do života lidí v Československu a jednalo se skutečně o nově vniklý styl? Právě těmito otázkami je dnes naše účast na Světové výstavě v Bruselu opředena. Jak později uvádí scénárista naší bruselské expozice, Jindřich Santar, jednalo se podle něj především o nový styl po stránce výstavnické.¹⁰⁹ Lze však říci, že Světová výstava v Bruselu znamenala důležitý mezník v československé kultuře.

Období po bruselské výstavě lze charakterizovat jako dobu optimismu a technologického nadšení i víry v lepší budoucnost. Technický i ekonomický rozvoj na konci padesátých let s sebou přinesl řadu nových výrobků a ke změnám došlo ve většině oblastí každodenního života. S opětovným oživením civilní výroby v mnoha podnicích a továrnách se tak měnil charakter práce i pracovní doba. S tím souviselo také to, že pracující získali větší množství volného času, a změnil se i způsob jeho trávení, často spojený s cestováním, rovněž došlo k proměně ve stylu bydlení a stravování. Také role žen ve společnosti se do značné míry změnila. Ženy se stále častěji věnovaly vlastní profesi, a tak v péči o domácnost uvítaly ulehčení, kterého se jim dostalo díky dokonalejším (i tvarově atraktivnějším) mechanickým domácím spotřebičům. Československo však mělo v tomto ohledu oproti západním zemím odlišné podmínky. I sice zde došlo k výrazným změnám, avšak tempo, kterým probíhaly na Západě, nebylo tak výrazné.¹¹⁰

V Československu se výrazných změn, které se udály v souvislosti s bruselskou výstavou, dostalo především architektuře. Konec padesátých let znamenal doznívání historismu tzv. socialistického realismu, který se vyznačoval monumentální formou a způsobem zobrazování, jenž byl srozumitelný co nejširšímu publiku. Jeho funkce byla především výchovná a agitační.¹¹¹ Pro „bruselskou architekturu“ se stala příznačná emocionální působivost a expresivní vyjádření celé stavby, a to jak tvarem nebo použitými materiály, tak i prostorovým a konstrukčním řešením. Z materiálů začalo ve větší míře prosazovat sklo, a to zejména na fasádách, v mozaikách, reliéfech či neonových světlech sloužících jako reklama. Využívaly byly také různé podoby keramiky, ale i plastické hmoty,

¹⁰⁹ Česká televize: *Retro* [online]. 2008 [cit. 9. února 2013]. Dostupné z <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro-brusel-58/208411000360702/video/>>.

¹¹⁰ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 201.

¹¹¹ PETIŠKOVÁ, T. *Československý socialistický realismus 1948-1958*. Praha: Gallery, 2002, s. 7.

umakart, laminát, vlnitý plech, eternit nebo nátěry ve výrazných barvách. Kompozice staveb se zejména po stránce dynamické výrazně proměnila. Důraz byl také kladen na práci s geometrickými tvary, např. lichoběžníky, trojúhelníky, spirálami, parabolami a dalšími. V konstrukcích se začaly prosazovat zavěšené lanové střechy, skořepinové klenby, závěsné skleněné fasády, konstrukce z předpjatého železobetonu, ale také panely z betonu, plechu, pěnoskla nebo umělých hmot.¹¹²

Celkově získal prostor na dynamice, díky skleněným fasádám pak bylo dosaženo propojení interiéru s exteriérem a vytvoření zajímavých světelných efektů. Bruselská výstava přispěla také ve velké míře k volnějšímu proudění myšlenek a mnohým architektům a umělcům bylo umožněno vycestovat na Západ.

Pod vlivem bruselské výstavy se měnila i podoba již plánovaných staveb. Tak tomu bylo například v i případě věžového domu v Ostravě-Porubě (viz Příloha č. 14), jehož návrh byl v roce 1958 přepracován architekty Aloisem Vašíčkem a Františkem Novotným do podoby výškového dvojdomu na půdorysu zrcadlově odvrácených písmen „Y“ s připojenou kruhovou výsečí a s reliéfní výzdobou od Jaroslava Brože.¹¹³ Jako další příklad budov vystavených pod vlivem „*bruselského entuziasmu*“¹¹⁴ můžeme uvést například projekt plaveckého stadionu v Praze-Podolí od Richarda F. Podzemného, vytvořený pro příležitost II. spartakiády v roce 1960, nebo návrh pavilonu Z na brněnském výstavišti architektů Zdeňka Alexy, Zdeňka Denka, Zdeňka Pospíšila a Milana Steihausera. Vedle brněnského výstaviště se pak zajímavému architektonickému řešení dostalo také výstavišti libereckému. Návrh pavilonu F Libereckých výstavních trhů (viz Příloha č. 15) architekta Miroslava Masáka měl svůj předobraz v bruselském pavilonu Západního Německa od Sepa Rufa a Egona Eiermanna.¹¹⁵ Kromě výstavních areálů se rozšířila také výstavba hotelových domů a ubytoven. Zde lze uvést například kolektivní domy ve Zlíně a Litvínově nebo nově vzniklé hotely v Brně – Continental a International.¹¹⁶

¹¹² KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 235.

¹¹³ Tamtéž, s. 238.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 238.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 245.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 242.

Vedle architektury se vliv bruselské výstavy promítl také do užitého umění, a to zejména do produkce skleněných, porcelánových a keramických výrobků. Právě expozice skla a keramiky patřila v československém pavilonu mezi velmi zdařilé (viz kapitola 3.2 *Československý pavilon a expozice v Bruselu*, str. 32-33), a mnohá z bruselských ocenění tak putovala právě do novoborských či železnobrodských sklářských dílen. Skleněné výrobky jako např. vázy, mísy, talíře, karafy, džbány, číše či dózy vynikaly zejména svým nepřehlédnutelným invenčním pojetím. Za zmínku jistě stojí ušlechtilé tvary stolního skla autorů Vladimíra Jelínka, Jiřiny Kárníkové, Ludviky Smrčkové, Marie Stáhlíkové či odvážně koncipované vázy Václava Ciglera. Pro moderní keramické výrobky padesátých let byla charakteristická tvarová čistota bez plastického dekoru. V expozici keramiky pak vynikal zejména kávový servis *Elka* a trojice *Koníků* Jaroslava Ježka.¹¹⁷

Právě v keramice a porcelánu je možno hovořit o „bruselském stylu“, který lze v tomto průmyslovém odvětví pozorovat již od roku 1955, kdy se ke slovu začalo dostávat nové tvarosloví a dekorace.¹¹⁸ I díky zvyšujícím se příjmům obyvatel se stal tuzemský trh vděčným odbytištěm porcelánových a keramických výrobků. Nové a atraktivní zboží tak plně nahradilo přežívající historismus. Velkou výhodou byly také nízké náklady na materiál a kvalitu zpracování, které výrazně snižovaly výrobní cenu, díky které se výrobky staly široce dostupné. Z exponátů prezentovaných v Bruselu byla však do výroby zařazena jen část. Vyráběly se především soupravy *Asmanit*, *Brusel* a *Elka* (viz Příloha č. 16). Úspěch zaznamenaly také stylizované zvířecí figurky, jako byly např. *Volavky*, *Labuť*, *Pelikán*, *Kočka*, a mnohé z nich se staly také součástí řady tuzemských domácností.

„Bruselský styl“ dozníval v tomto oboru ještě před polovinou šedesátých let, a to především z důvodu přesycení moderním zbožím. Zpětně ho lze však považovat za poslední (a bohužel také krátké) období, kdy se v Československu

¹¹⁷ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 143.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 289.

vytvářel kvalitní keramický design. Zejména tvorba z let 1958-1960 se mohla směle rovnat s tehdejší západní produkcí.¹¹⁹

Na tvarová specifika a jistou odlišnost bruselských exponátů od zboží, které bylo u nás běžně na trhu, bylo poukazováno již v době konání Světové výstavy v Bruselu. A díky úspěchu československé expozice v Bruselu tak výrazně stoupl zájem lidí o podobu prostředí, ve kterém žijí, o vzhled a vybavení interiérů, doplňky, módu, ale také o moderní design. Charakteristické prvky „bruselského stylu“, jakými bylo především dynamické tvarové řešení, asymetrie, lehkost, vzdušnost, dekorativnost a jasné barvy, se rychle přenesly téměř do všech oblastí života.

Klíčovou roli sehrál v šíření kvalitních návrhů z celé škály užitého umění Ústav bytové a oděvní kultury (ÚBOK), založený 1. ledna 1959¹²⁰, kde se shromažďovaly nejlepší práce z jednotlivých oborů spotřebního průmyslu. Jeho součástí byly další dvě instituce – Textilní tvorba a Ústřední výtvarné středisko pro průmysl skla a jemné keramiky, které už od konce čtyřicátých let podporovaly tvůrčí návrhy v tradičně významných a pro export důležitých odvětvích spotřebního průmyslu.¹²¹ V jednotlivých odděleních, zaměřených na nábytek a interiér, textil a tapety, sklo, keramiku a porcelán, působili vynikající odborníci a teoretici, z nichž řada čerpala také ze svých zkušeností z meziválečné uměleckořemeslné činnosti. Na druhou stranu velká část kvalitních návrhů z počátku šedesátých let zde nebyla kvůli neschopnosti organizace realizována.¹²²

Mnoho výrobků prezentovaných v Bruselu však nebylo na domácím trhu k dostání. Tehdejší velkovýroba totiž nebyla schopná ve větší míře vyprodukovat nové návrhy průmyslových designérů. To se dařilo pouze v menších výrobních družstvech, a tak se na trh dostala jen malá část nových produktů. Často tedy docházelo k tomu, že si lidé vyráběli svépomocí něco podobného bruselským výrobkům, a to jak v drobné nábytkové tvorbě, tak zejména ve výmalbě a vnitřní dekoraci interiérů. Na zdech se začaly objevovat geometrické tvary v pastelových

¹¹⁹ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 297.

¹²⁰ Tamtéž, s. 223.

¹²¹ Tamtéž, s. 223.

¹²² Tamtéž, s. 222.

barvách, v exteriéru pak našly tyto tvary uplatnění především při výrobě brankových a plotových mříží. Zejména v interiérech pak často docházelo ke kombinaci novinek pod vlivem bruselské výstavy se starším zařízením bytu či domu. V tomto směru se v odborné literatuře často hovoří o bruselské produkci v souvislosti s lidovým uměním jako o „*fenoménu v oblasti moderního kýče*“.¹²³ Tento trend našel široké uplatnění zejména ve specifické domácí oblasti chatařství a chalupářství, kde přetrval dodnes. V transformované podobě se s ním dnes můžeme setkat právě v plotové výzdobě nebo ve výmalbě bytů.¹²⁴

V jednotlivých oborech výtvarného a užitého umění i v architektuře je pak přesnější charakteristika fenoménu „bruselský styl“ poměrně obtížná, stejně jako podobné vymezení v průmyslovém návrhářství či technických oborech. O doslovné citaci „bruselských“ motivů například v tvarovém řešení technických výrobků i lze tedy hovořit jako o „*záležitosti několika spíše kuriózních případů*“.¹²⁵ Zde je možné zmínit práci návrhářů ve vývoji a produkci svítidel, která vyráběl podnik Osvětlovací sklo Valašské Meziříčí nebo družstva ZUKOV a NAPAKO. Charakteristickými jsou především lustry ve tvaru talíře nebo nástěnné i stolní lampy se stínidly kornoutovitého tvaru, které se staly téměř synonymem pojmu „bruselský styl“. S ním bývají také často spojovány televizní či rozhlasové přijímače. Zejména pak první československý tranzistorový radiopřijímač TESLA T 57 *Mír*, který se stal součástí mnoha domácností, vynikal až nadčasovým designem. U mnoha výrobků se však můžeme setkat se spojitostí s „bruselským stylem“ zpravidla jen kvůli časovým souvislostem.¹²⁶

Vliv bruselské výstavy však můžeme zajisté pozorovat v jiné souvislosti, a to především s nástupem nové, silné generace výtvarníků v průmyslovém designu i užitém umění. A díky opětovnému oživení civilní výroby po nejtužším období studené války i vlivem posílení československých exportních ambic se od konce padesátých let až do první poloviny let šedesátých je možno setkat s celou řadou

¹²³ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 233.

¹²⁴ Česká televize: *Retro* [online]. 2008 [cit. 9. února 2013]. Dostupné z <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro-brusel-58/208411000360702/video/>>.

¹²⁵ KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 265.

¹²⁶ Tamtéž, s. 265-273.

pozoruhodných výrobků nových tvarů a barev, které se staly součástí mnoha domácností.

Závěr

Cílem této práce bylo seznámit čtenáře s fenoménem světových výstav a nastínit jejich koncepci a vývoj. Dále se zaměřit na konkrétní světovou výstavu – Expo 58 v Bruselu, tu následně zmapovat a přiblížit čtenářům. V souvislosti s touto výstavou pak bylo záměrem zachytit její dopad na život obyvatel tehdejšího Československa. Pro vypracování byla zvolena analýza textů a obrazových materiálů.

Světové výstavy jsou neopakovatelným a nezaměnitelným fenoménem moderní průmyslové společnosti. Od svých počátků byly zejména událostí politickou, ekonomickou, společenskou a kulturní, která vždy věrně zachycovala svou dobu a přinášela s sebou pokrok na poli vědy i techniky.

Od svého vzniku na přelomu 18. a 19. století až do druhé poloviny 20. století, na kterou se práce převážně zaměřuje, prošly světové výstavy mnoha změnami. Tyto změny se dotkly nejen způsobu prezentace vystavovaných exponátů, ale především celkového pojetí samotného oboru výstavnictví. Jejich dnešní podoba posouvá původní význam světových výstav do zcela jiné roviny. V současnosti je pořádání světových výstav zejména cílem obchodních zájmů jednotlivých států či společností, které se zde prezentují. Díky nasycenosti trhu, který denně přináší velké množství produktů každodenní potřeby, a nejnovějším technologickým vymoženostem, jimiž jsou lidé obklopeni, dostaly světové výstavy jiný rozměr a jsou dnes převážně komerční záležitostí.

Důležitým mezníkem v historii světových výstav, který se práce snažila zachytit, byla bezesporu, a to nejen pro tehdejší Československo, Světová výstava Expo v Bruselu, konaná v roce 1958. Jednotlivé státy se zde mohly po téměř dvacetileté odmlce prezentovat v novém geopolitickém uspořádání světa¹²⁷, a zároveň žádná jiná světová výstava nepřinesla právě Československu takovou řadu ocenění a uznání.

Tehdejší aktuální politická situace se promítla také do samotného motta výstavy *Bilance světa pro svět lidštější*, které v sobě odráželo především mírové

¹²⁷ Národní archiv. *EXPO '58. Příběh československé účasti na Světové výstavě v Bruselu* [online]. 2008 [cit. 16. dubna 2013]. Dostupné z <<http://www.nacr.cz/zpravy/expo58.aspx>>.

naděje lidstva. Celá výstava se nesla v duchu optimismu, víry v lepší budoucnost a především technologického nadšení, na němž se výrazně podílelo vyslání prvního umělého tělesa vyrobeného člověkem do vesmíru, sovětské družice Sputnik. Právě v souvislosti s rozvojem kosmonautiky lze Expo 58 chápat jako soupeření světových velmocí: na jedné straně Sovětského svazu, s jeho řadou umělých družic, a na straně druhé Spojených států, kde právě během Světové výstavy v Bruselu vzniká Národní úřad pro letectví a kosmonautiku (NASA).

Klíčem k úspěchu československého pavilonu v Bruselu bylo jistě už samotné téma expozice – *Jeden den v Československu*, které zaujalo. Na jeho základě byl vytvořen propracovaný celek, který neměl charakter pouhého představení nejlepších výrobků, ale působil dojmem moderně pojaté výstavy spojující umění a architekturu. Ale také kvalitní výrobky s nadčasovým designem, které byly v expozici k vidění, přinesly československému pavilonu nejvyšší ocenění – *Grand Prix Zlatou hvězdu*. O tomto úspěchu, který budil obdiv a zároveň údiv, referoval Hlas Ameriky nebo New York Post. Československý úspěch v Bruselu zkrátka působil jako sen.

V souvislosti se Světovou výstavou Expo 58 se v české společnosti objevuje fenomén „bruselský styl“. Ten pronikl do mnoha oblastí života, ať už se jednalo o zařízení interiéru, nebo novinky z oblasti techniky. A ačkoliv ekonomický i technologický rozvoj na přelomu 50. a 60. let přinesl mnoho novinek, Československo oproti západním zemím bojovalo s nedostatkem, a tak velká řada výrobků prezentovaných v Bruselu nebyla v ČSR k dostání. To často vedlo k tomu, že si lidé sami vyráběli něco podobného „bruselskému stylu“. Právě v této souvislosti je dnes pojem „bruselský styl“ chápán spíš v negativním slova smyslu a neevokuje bruselské Expo 58 a kvalitní výrobky i umělecká díla, ale právě lidové aplikace, které po úspěšném Expo následovaly.

Na druhé straně „bruselský styl“ v Československu jednoznačně ukončil období doznívajícího historismu a zasadil se o racionálnější přístup k umění.

I po více než padesáti letech od svého konání je Expo 58 událost, jejíž odkaz může být připomínán i v dnešní době.

Tato práce pak může čtenáři poskytnout ucelený přehled a shrnující informace o historii a koncepci světových výstav a zároveň o životě v Československu ovlivněném bruselským Expo 58.

Seznam literatury

1. *Expo 58 v číslech a faktech*. Doklady a dokumentace o úspěších zemí tábora míru na Světové výstavě v Bruselu. Praha: Československá obchodní komora, 1959, 44 s.
2. HALADA, J.; HLAVAČKA, M. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, 279 s. ISBN 80-7277-012-8.
3. KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, 367 s. ISBN 978-80-87164-03-7.
4. PETIŠKOVÁ, T. *Československý socialistický realismus 1948 – 1958*. Praha: Gallery, 2002, 101 s. ISBN 0-86010-61-9.
5. SAGNEROVÁ, K. *Jak poznáme? Umění SECESE*. Praha: Knižní klub, 2007, 128 s. ISBN 978-80-242-1773-4.
6. SEDLÁKOVÁ, R.; VÁŇA, R. *Život v rytmu atomu: výstava věnovaná 40. výročí československé na Světové výstavě EXPO '58 v Bruselu*. Praha: Národní galerie, 1998, [nestr.]. ISBN 80-7035-200-0.

Internetové zdroje:

1. ARTMUSEUM.CZ: *Art Deco* [online]. 2013 [cit. 9. února 2013]. Dostupné z <http://www.artmuseum.cz/smer_list.php?smer_id=134>.
2. ARTMUSEUM.CZ: *Secese* [online]. 2013 [cit. 9. února 2013]. Dostupné z <http://www.artmuseum.cz/smer_list.php?smer_id=100>.
3. Česká televize: *Retro* [online]. 2008 [cit. 9. února 2013]. Dostupné z <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro-brusel-58/208411000360702/video/>>.
4. EXPO 2010: *Historie světových výstav* [online]. 2012 [cit. 9. prosince 2012]. Dostupné z <<http://www.czexpo.com/cs/expo-2010/historie-svetovych-vystav.shtml>>.
5. Národní archiv. *EXPO '58. Příběh československé účasti na Světové výstavě v Bruselu* [online]. 2008 [cit. 16. dubna 2013]. Dostupné z <<http://www.nacr.cz/zpravy/expo58.aspx>>.

Seznam obrázků

- Obrázek 1: Blenheim Gang: *L'ATOMIUM* [online]. 2011 [cit. 16. dubna 2013]. Dostupné z <<http://www.blenheimgang.com/blenheim-forms-latomium/>>.
- Obrázek 2: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 12-13. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Obrázek 3: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 49. ISBN 978-80-87164-03-7.

Seznam příloh

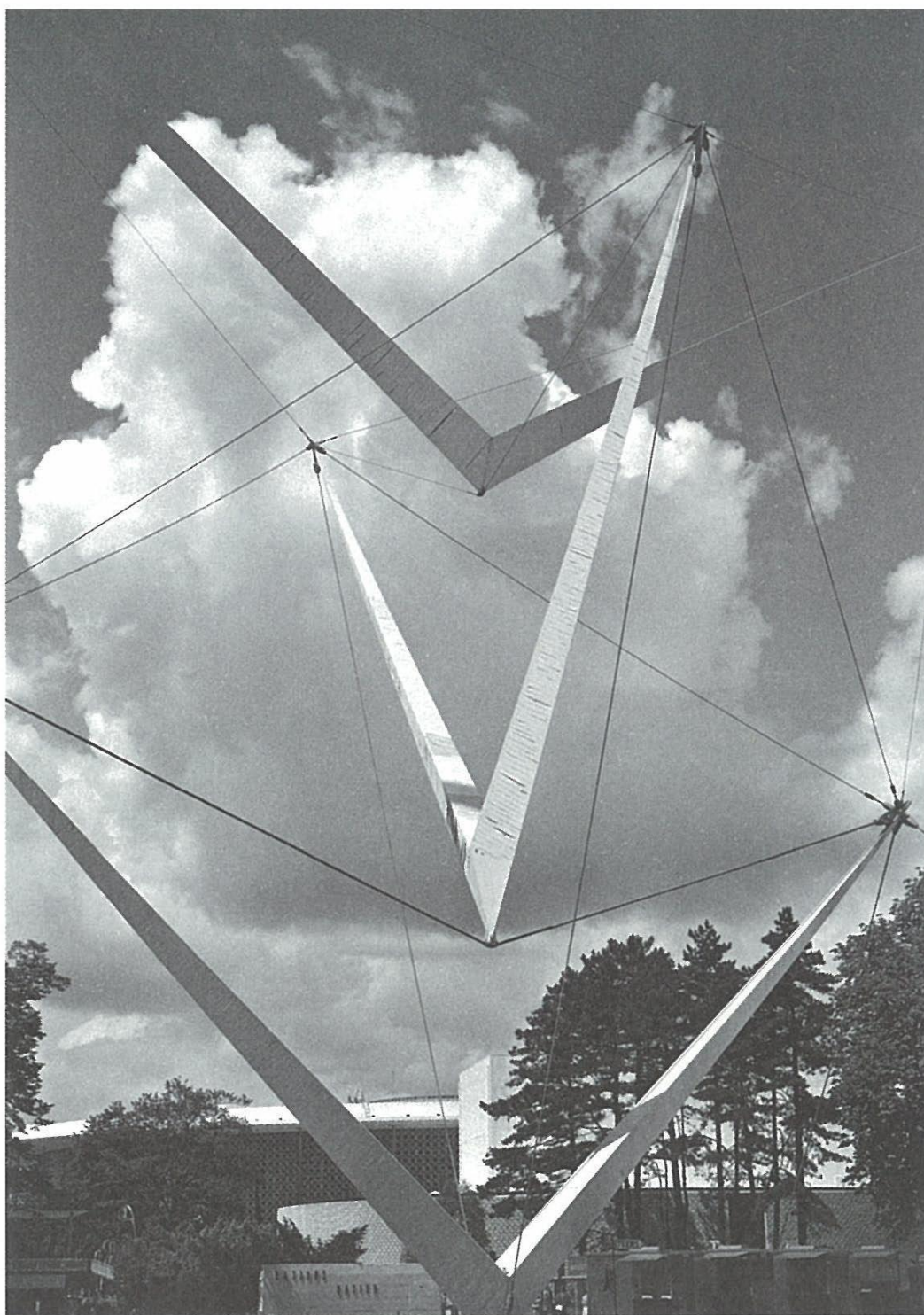
- Příloha č. 1: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 34. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 2: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 37. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 3: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 9. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 4.1: *Expo 58 v číslech a faktech*. Doklady a dokumentace o úspěších zemí tábora míru na Světové výstavě v Bruselu. Praha: Československá obchodní komora, 1959, [nestr.].
- Příloha č. 4.2: *Expo 58 v číslech a faktech*. Doklady a dokumentace o úspěších zemí tábora míru na Světové výstavě v Bruselu. Praha: Československá obchodní komora, 1959, [nestr.].
- Příloha č. 5: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 98. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 6: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 88-89. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 7: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 50-51. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 8: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 119. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 9: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl 1. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 117. ISBN 978-80-87164-03-7.

- Příloha č. 10: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 182-183. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 11: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 158. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 12: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 93. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 13: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 107. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 14: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 237. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 15: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 245. ISBN 978-80-87164-03-7.
- Příloha č. 16: KRAMEROVÁ, D.; SKÁLOVÁ, V.; HAVRÁNEK, V.; BERGMANOVÁ, M. *Bruselský sen: československá účast na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Praha: Arbor vitae, 2008, s. 140-141. ISBN 978-80-87164-03-7.

Přílohy

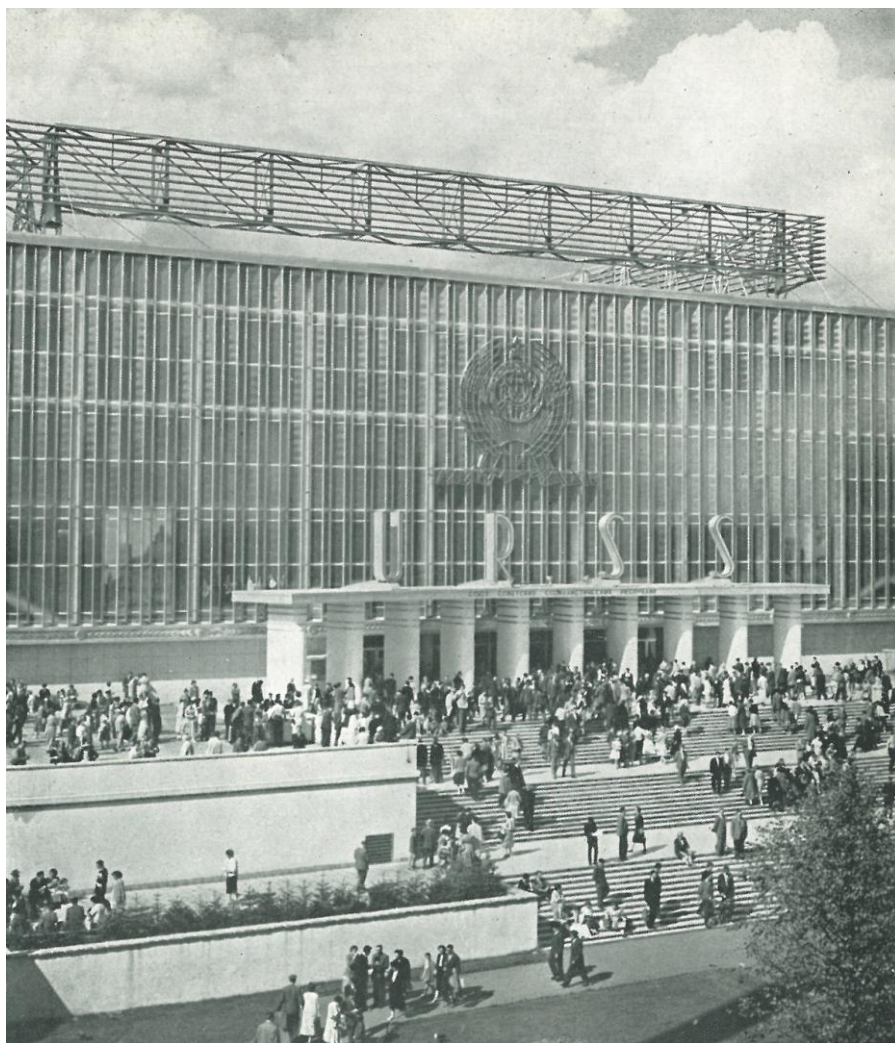
Příloha č. 1: Atomium

Příloha č. 2: Brána národů

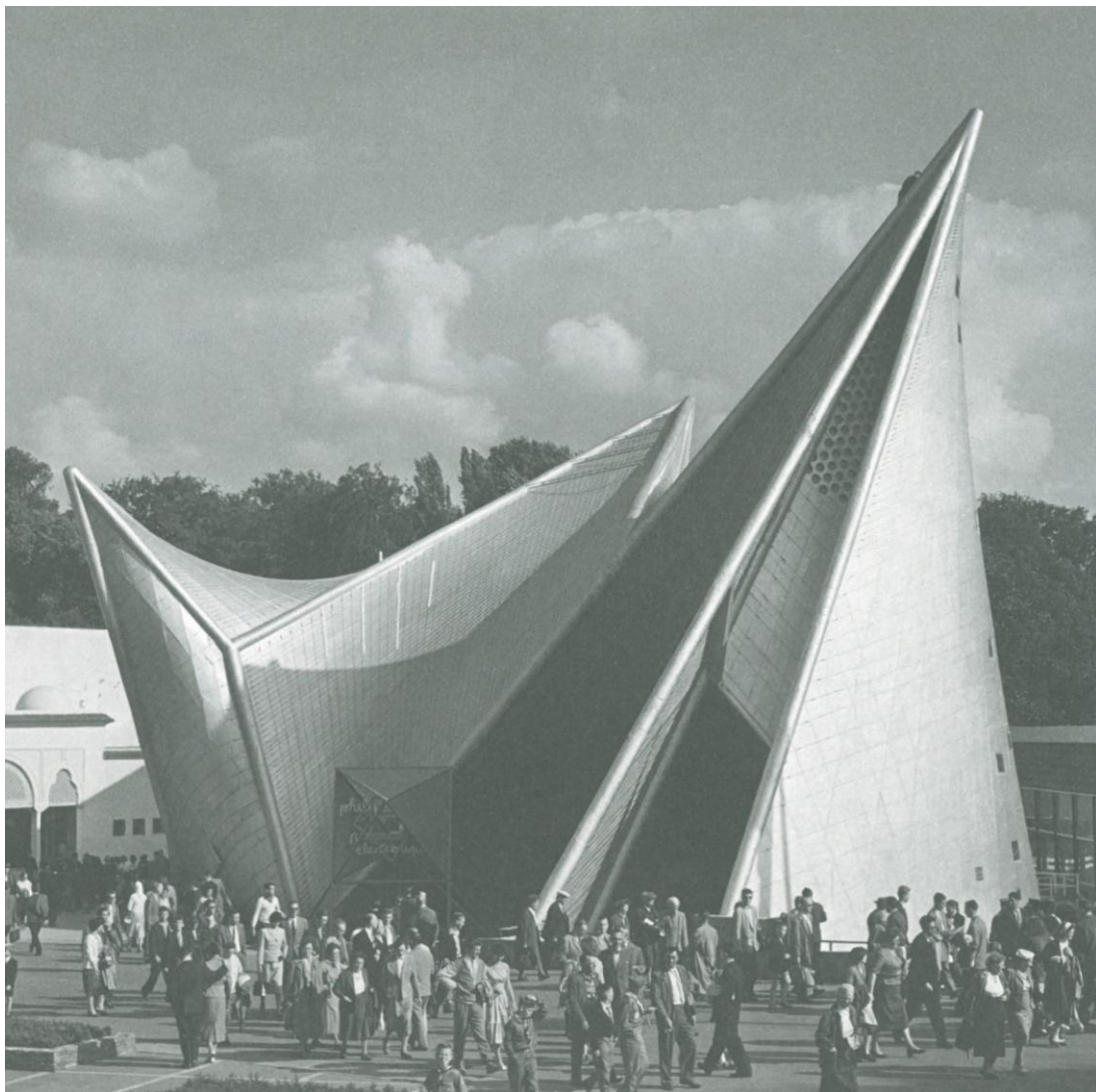
Příloha č. 3: LUCIEN DE ROECK, Logo Expo 58

Příloha č. 4.1: Sovětský pavilon, pohled zvenčí

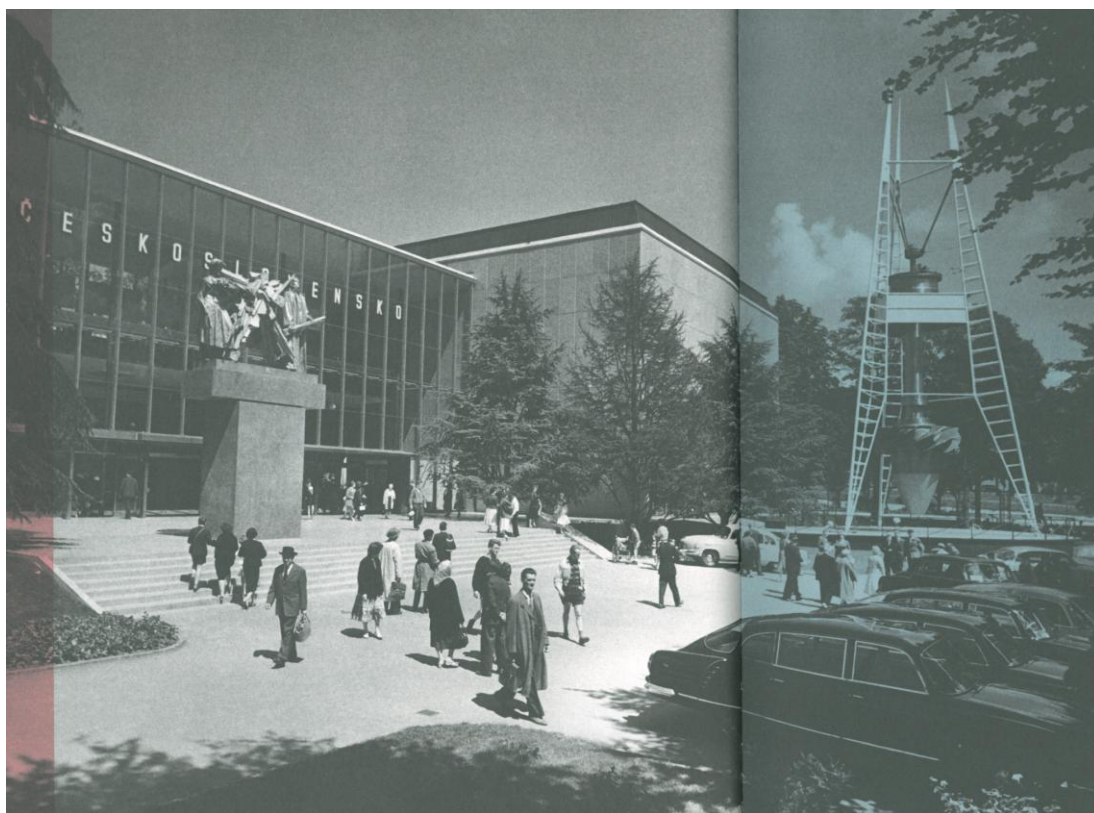
Příloha č. 4.2: Sovětský pavilon, pohled zevnitř

Príloha č. 5: LE CORBUSIER – EDGAR VARÈSE, Pavilon Philips na Expo 58

Příloha č. 6: Model československého pavilonu

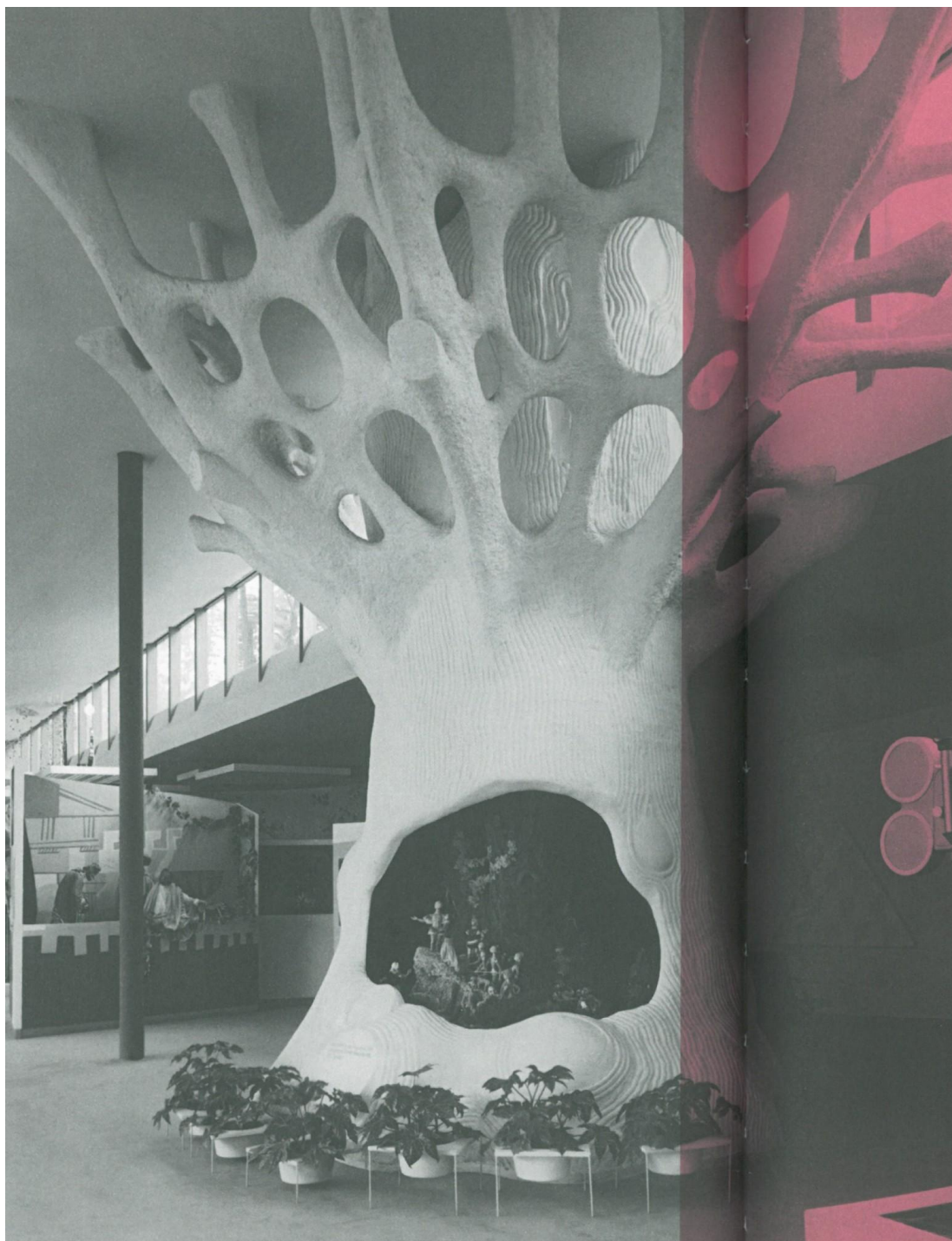
Příloha č. 7: Průčelí pavilonu ČSR s Kaplanovou turbínou v pozadí

Příloha č. 8: J. KOTÍK, Slunce, vzduch, voda, 1957 – 1958

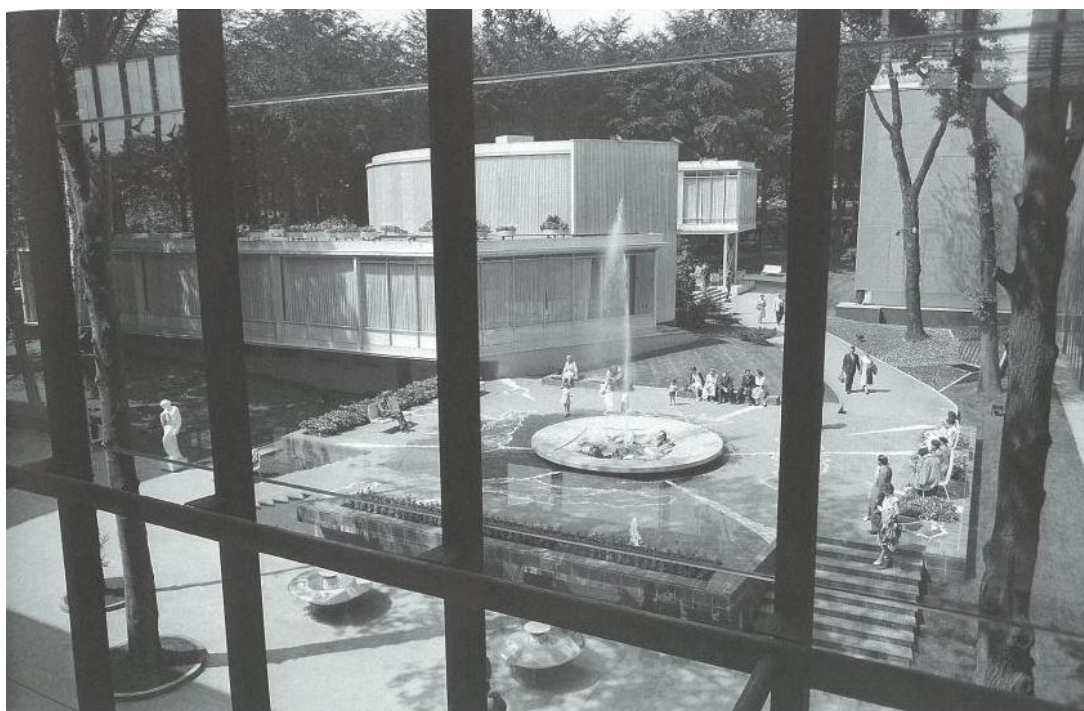
Příloha č. 9: J. KAPLICKÝ, Hold sklu, 1958

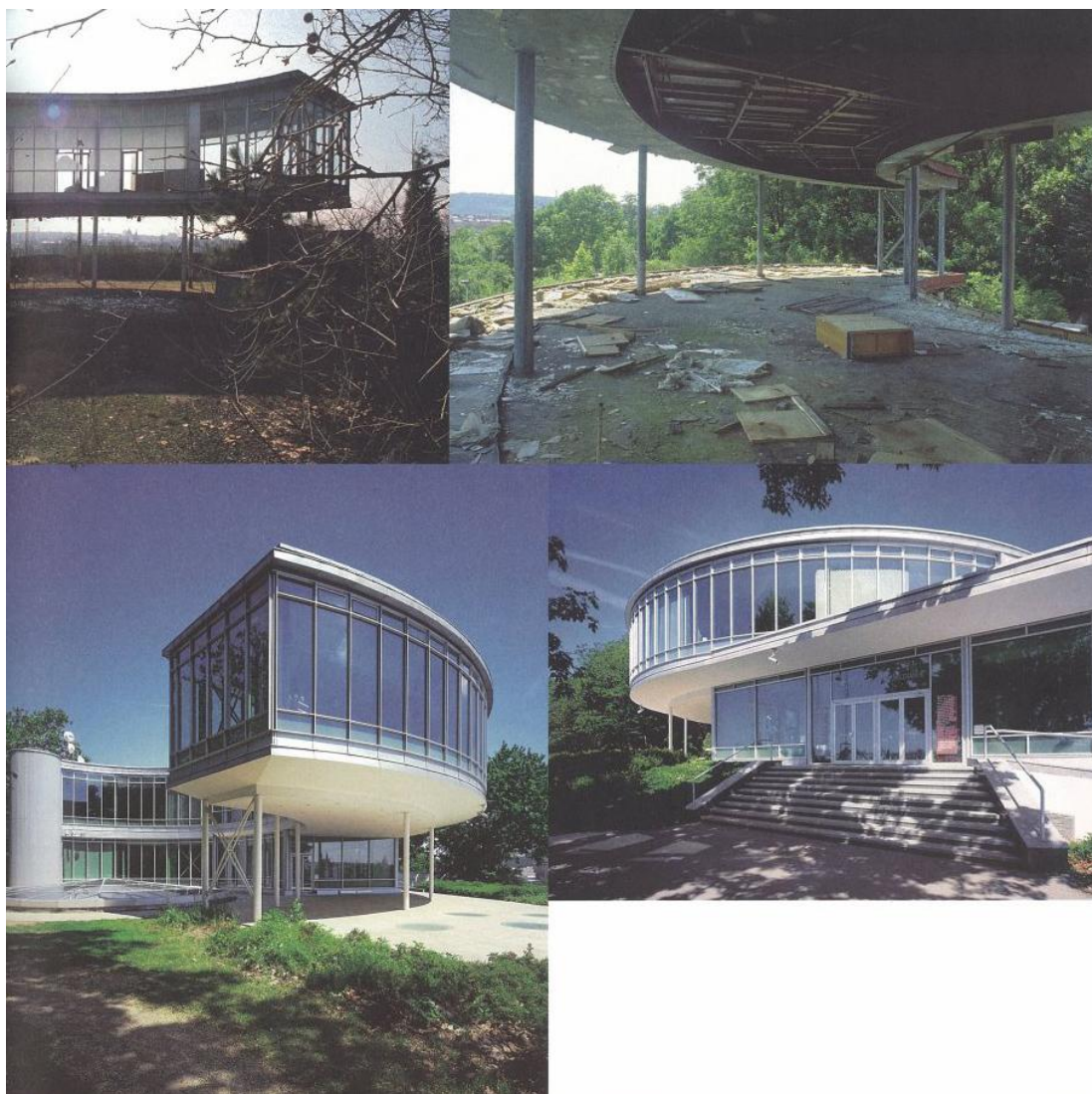
Příloha č. 10: J. TRNKA, Strom hraček čs. loutkového filmu

Příloha č. 11: Z představení Laterny magiky na Expo 58, J. Šlitr, S. Daničková

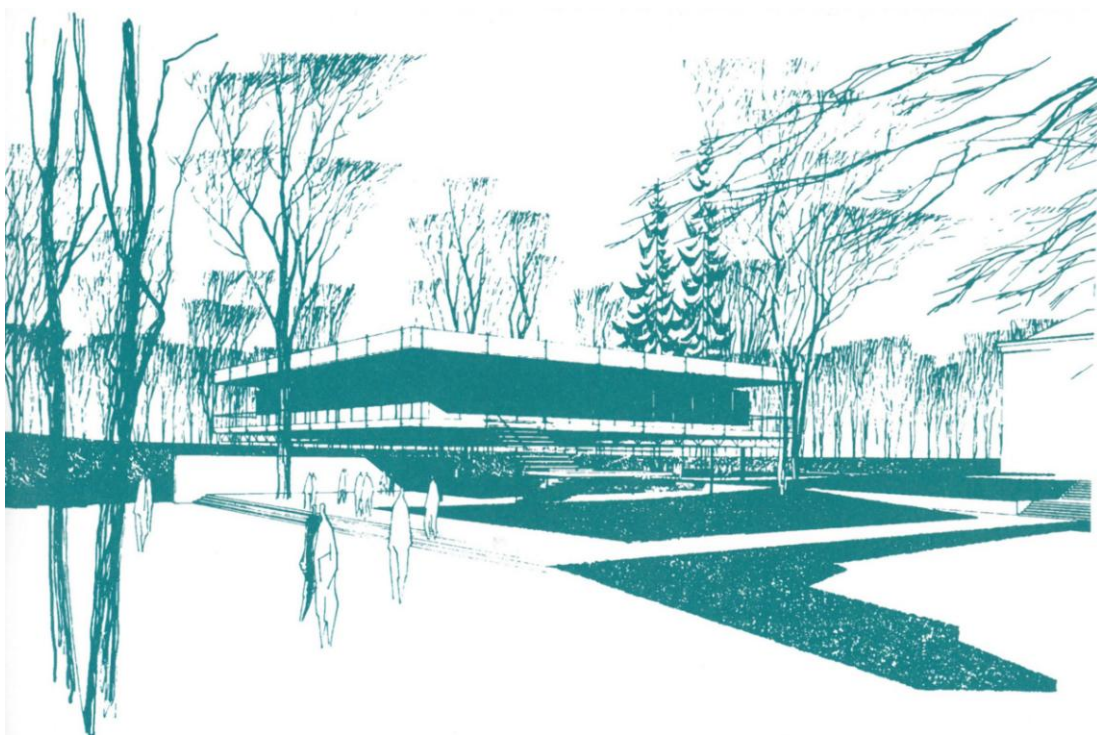
Příloha č. 12: Pohled na nádvoří čs. pavilonu s karlovarskou fontánou a nymfami

Příloha č. 13: Restaurace Praha Expo 58 v Letenských sadech v Praze, nahoře: havarijní stav v 90. letech 20. stol., dole: budova po rekonstrukci v letech 2000–2001

Příloha č. 14: A. VAŠÍČEK – F. NOVOTNÝ, věžový dům v Ostravě-Porubě, 1958–1962

Příloha č. 15: M. MASÁK, Návrh pavilonu F LVT, 1964-1965

Příloha č. 16: J. JEŽEK, varný soubor ASMANIT, 1958

Příloha č. 17: J. JEŽEK, moka soubor ELKA, 1958